

Rožmberská rodová legenda o původu z římského rodu Orsini před Oldřichem II. z Rožmberka (1403–1462)

PETR MAŤA

Zrození známé legendy o římsko-italském původu rožmberského rodu patří k otázkám, kterým byla věnována značná pozornost a které jsou v současné době považovány za vyřešené. Za autora legendy je pokládán Oldřich II. z Rožmberka, významný politik husitské éry a rovněž známý falzátor listin. K tomuto mínění dospělo bádání teprve po jistém váhání. František Palacký na sklonku svého života ještě připisoval vznik legendy Petrovi I. z Rožmberka († 1347), nepochybně v souvislosti s tzv. Výpovědí krále Jana (rožmberským falzem hlásícím se k roku 1341, které je v současné době kladeno do doby kolem roku 1500).¹ Pravost Výpovědi krále Jana však již někdy po polovině 19. století odmítl schwarzenberský archivář Theodor

1) „...zdá se, že od něho pocházela smyšlenka o původu jeho rodu z Římských knížat Ursinůw a j. w.“ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého w Čechách a w Morawě* II/1, Praha 1875, s. 362. V původní, stručnější německé verzi tohoto dílu (Franz PALACKY, *Geschichte von Böhmen* II/2, Prag 1842, s. 8) tato informace ještě schází. K sepsání tohoto příspěvku mne přivedl náhodný objev učiněný při přípravě rozsáhlejší studie o orsiniovských mýtech: Petr MAŤA, *The false Orsini from over the Alps: Negotiating aristocratic identity in late medieval and early modern Europe*, *Römische historische Mitteilungen* 55, 2013, s. 155–218. Nebylo by k němu došlo bez cenných odkazů na literaturu, kterých se mi dostalo od Alexandry Kaar. Radou, expertizou a zprostředkováním literatury a pramenů mne významně podpořili Petr Elbel, Cristina Falucci, Anna Jagošová, Márta Kondor, Ana Marinković, Elisabetta Mori, Jadranka Neralić, Robert Novotný a Andreas Zajic. Jadranka Neralić a Marko Jerković mi navíc ochotně zprostředkovali kopie originální dokumentace z chorvatských knihoven. Všem uvedeným kolegyním a kolegům, jakož i dvěma anonymním recenzentům, kteří mi poskytli materiál pro další úvahy, resp. důkladnější formulování některých pasáží, patří můj upřímný dík!

Wagner, který své mínění v této otázce shrnul v málo konkrétním tvrzení, že „víra v pokrevství s Ursiny vznikla mezi Vítkovci velmi záhy a zcela bezpečně chovali ji Rožmberkové již v 15. století“,² což doložil známými listinnými potvrzeními společného původu od tří členů rodu Orsini z let 1469 a 1481, která se dochovala v treboňském archivu. Wagnerův mladší kolega, archivář Matthias Pangerl, ve své roku 1873 zveřejněné doktorské práci (která ovšem ve věci fikce o italském rodovém původu čerpala z Wagnerova rukopisu) navrhl jako původce legendy vatislavského biskupa Jošta z Rožmberka († 1467), zmíněného v jedné ze jmenovaných listin z roku 1481.³

V roce 1890 mimoděk zpřístupnil Ferdinand Tadra svým článkem o formuláři rožmberské kanceláře z roku 1469 nový pramen, totiž list Oldřicha z Rožmberka z roku 1437, v němž je adresát, kardinál Giordano Orsini, dvakrát označen jako pokrevnec (*consanguineus*).⁴ Tadrův objev dal podnět k rozmanitým dohadům. Josef Truhlář v souladu se svým badatelským zájmem pokládal legendu – pro niž měl ovšem pramálo pochopení – za produkt humanismu a připsal ji autorovi zmíněného formuláře, rožmberskému kancléři Václavovi z Rovného, pokládaje údaj o příbuzenství v rožmberském formuláři za úmyslnou interpolaci tohoto „nedomyslného humanisty“ a rok 1469 za vlastní dobu vzniku legendy.⁵ Naopak o generaci mladší Valentin Schmidt se ve své práci z roku 1894, která stála na počátku bádání nad Oldřichovými listinnými falzy, přiklonil k názoru, že Tadrův zpřístupněný dokument dokazuje existenci legendy v roce 1437.⁶ Byl to teprve schwarzenberský archivářský adjunkt Josef Salaba, kdo o deset let později na základě značně spekulativních úvah o dějepisném básnictví na rožmberském dvoře v polovině 15. století připsal autorství mýtu právě Oldřichovi II. z Rožmberka.⁷ Salabovu mínění roku 1915 přitakal Rudolf

2) Theodor WAGNER – František MAREŠ, *O původu Vítkovců*, Český časopis historický 25, 1919, s. 213–235, zde 219. Podle Mareše, který Wagnerův text, doplněný o své poznámky, publikoval, sepsal jeho předchůdce v archivářském úřadě text „před více než 60 lety“ (s. 213).

3) „...so wird man wohl jenen Jodok von Rosenberg als den Entdecker oder Urheber der Rosenberg-Orsini'schen Stammverwandtschaft vermuthen dürfen.“ Matthias PANGERL, *Die Witigonen. Ihre Herkunft, ihre ersten Sitze und ihre älteste Genealogie*, Archiv für österreichische Geschichte 51, 1873, s. 501–576, zde 517.

4) Ferdinand TADRA, *Formulář kanceláře Rožmberské. Rukopis c. k. veřejné a universitní knihovny Pražské*, Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1890, Praha 1891, s. 244–274, zde 247, 253.

5) „Dva muži to byli, kteří při porodu nestvůrné myšlenky této pomáhali, jeden chytrý Ital, člen rodiny Ursinů [...] kardinál Latinus de Ursinis, druhý nepatrný humanistický adept [...] Václav z Rovného [...], a snad původcem všech těchto piklů jest onen písařík Václav, který tak pánům svým k slávě hleděl pomoci, že do formuláře pro kancelář Rožmberskou sestaveného vpravil příbuzenství s Ursiny již z r. 1437. Vepsal tam totiž list Oldřicha z Rožmberka ke kardinálu Jordanovi de Ursinis z r. 1437 s přídělkem 'consanguineo suo', aby paměť pokrevství toho posunul nazpět. Poněvadž formulář ten pochází z téhož r. 1469, z kterého listina svrchu dotčená, jest takto zjevný nejen původ báje, ale i čas povstání.“ Josef TRUHLÁŘ, *Humanismus a humanisté v Čechách za krále Vladislava II.*, Praha 1894, s. 73.

6) „Das 'consanguineus noster carissimus' [...], – oft freilich nur eine Höflichkeitsformel – scheint mir jedoch in diesem Falle beweisend genug, um zusammengehalten mit dem übrigen darzuthun, daß bereits 1437 zwischen den Rosenbergen und den Orsini von verwandtschaftlichen Beziehungen gesprochen wurde.“ Valentin SCHMIDT, *Die Fälschungen von Kaiser- und Königsurkunden durch Ulrich von Rosenberg*, MVGDDB 32, 1894, s. 317–337; 33, 1895, s. 181–202, zde 331n.

7) „...za Oldřicha ta myšlenka vznikala, za Jošta pak se rozvíjela.“ Josef SALABA, *K historickým básním 15. století*, Časopis Matice moravské 28, 1904, s. 352–369, zde 359, 362.

Urbánek: „...zdá se být též pravděpodobnou domněnka, před časem vyslovená, že již Oldřich užíval proslulé později fikce o příbuzenstvu mezi rodem svým a římskými Ursiny. Uznání její by mu dobře posloužilo při styku s cizinou, zvláště s kurií, a bylo by i jeho ješitnosti lahodilo.“⁸ Rovněž zkušený ředitel schwarzenberského archivu v Třeboni František Mareš, vydávaje roku 1919 Wagnerovu rukopisnou studii a prokládaje ji vlastními, místy nesouhlasnými komentáři, se přikláněl k názoru, že autorem fikce byl Oldřich z Rožmberka, a pokládal znění Tadrou objeveného listu z roku 1437 za terminus ad quem. Argumentem mu přitom byla především Oldřichova falzátorská činnost (Mareš společně s Valentinem Schmidtem totiž ještě předpokládali, že Oldřich nechal vyhotovit i Výpověď krále Jana).⁹

Po jistou dobu pak pokračovala diskuse o tom, zda původcem legendy byl Oldřich sám, nebo spíše jeho synové. Blažena Rynešová, zasvěcená znalkyně rožmberského listinného materiálu z první poloviny 15. století, odmítla považovat Výpověď krále Jana za produkt padělatelské dílny Oldřicha II. a zřejmě především z tohoto důvodu dospěla roku 1931 k názoru, že legenda (která se prý „svým renaissančním rázem“ hlásí do 15. století) byla teprve „falsum potomků Oldřichových“, byť současně „semenem, které vzešlo z půdy, připravené Oldřichem“.¹⁰ Rynešová přistupovala k otázce z hlediska poněkud přepjaté pramenné kritiky a s problematickým předpokladem, že legenda musela vzniknout krátce před svou první známou artikulací v autentickém listinném materiálu (tedy, jak se soudilo, roku 1469). Byla také první, kdo rezolutně odmítl Tadrou publikovaný list z roku 1437 jako doklad o existenci fikce:¹¹ „Jest nutno dbáti především listinných dokladů fikce, o jejichž pravosti nemůže být sporu [...] Fikce se musela dostat na veřejnost nedlouho před r. 1469, t. j. datum prvního orsinovského svědectví. [...] až do r. 1469 není po fikci ani stopy v rožmberských pramenech, které se nám přece zachovaly s jedinečnou úplností.“¹² Expertiza Blaženy Rynešové, připisující fikci teprve potomkům Oldřicha z Rožmberka, zůstala základem úvah na několik dalších desetiletí. Ještě roku 1966 se tohoto mínění přidržel František Kavka.¹³

Koncem šedesátých let se nicméně objevila nová svědectví, která umožnila posunout termín ad quem vzniku legendy zpět do pozdních let Oldřicha z Rožmberka. Tehdejší student knihovnictví Pavel R. Pokorný upozornil na interpolaci v jednom z rukopisů Dalimilovy kroniky, která dokazuje, že legenda musela existovat již

8) Rudolf URBÁNEK, *Věk poděbradský* 1, Praha 1915 (= České dějiny III/1), s. 178.

9) „...jest velmi pravděpodobno, že i listina z 8. července 1341 jest jeho výrobkem. V tom případě datovala by se pověst o Ursinovském původu Rožmberků od něho. Podvržení muselo se státi před r. 1437...“. Th. WAGNER – F. MAREŠ, *O původu Vítkovců*, s. 221.

10) Blažena RYNEŠOVÁ, *Kdy vznikla fikce o italském původu Vítkovců*, in: Sborník prací věnovaných prof. dru Gustavu Friedrichovi k šedesátým narozeninám, Praha 1931, s. 369–373, zde 369, 373.

11) J. TRUHLÁŘ, *Humanismus*, s. 73, sice odmítl pravost listu, resp. autenticitu v něm obsažené narážky na vzájemné příbuzenství obou rodů, avšak na rozdíl od Rynešové tento pramen považoval za doklad o existenci resp. vytvoření fikce v roce 1469, do kteréhožto roku kladl jeho znění.

12) B. RYNEŠOVÁ, *Kdy vznikla fikce*, s. 371.

13) „I když se Oldřich sám ve svých úskocích, operacích s falešnými doklady a násilnostech nepotřeboval inspirovat činy italských signorů a kondotiérů, vznikla brzy po jeho smrti na rožmberském dvoře myšlenka o příbuzenství s římskými Orsini, mající dodat rodu nového lesku.“ František KAVKA, *Zlatý věk růží. Kus české historie 16. století*, České Budějovice 1966, s. 17.

v roce 1459,¹⁴ zatímco o dvě generace staršímu archiváři Františku Benešovi se podařilo určit do té doby sporně čtené místo ve svědectví Jana Kozlovce z roku 1460 jako odkaz k orsiniovsko-rožmberskému příbuzenství.¹⁵

K oběma pramenům se ještě vrátím později. Na tomto místě postačí konstatování, že závěr, který byl z nově získané dokumentace vyvozen, počítá s Oldřichem II. z Rožmberka jako s nepochybným autorem orsiniovské fikce. V historiografii nyní panuje shoda na tom, že původcem legendy byl právě on, a tuto interpretaci – s větším či menším důrazem na souvislost s Rožmberkovým falzátorstvím – přijali Jaroslav Pánek,¹⁶ Anna Kubíková,¹⁷ Josef Hrdlička,¹⁸ Robert Novotný,¹⁹ autoři některých statí v katalogu velké rožmberské výstavy z roku 2011²⁰ a sám jsem s ní počítal ve své knize o české aristokracii.²¹ Rovněž Robert Šimůnek, který se nově zamýšlel nad funkcí orsiniovského mýtu, přisvědčil Benešově interpretaci, shledávaje

14) Pavel R. POKORNÝ, *K tak zvanému posunu fikce o italském původu Vítkovců*, Erbovní sešit, 1/3–4, 1968–1969, s. 23–24.

15) František BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka tvůrcem fikce o původu Rožmberků z rodu italských knížat Ursinů*, Jihočeský sborník historický 38, 1969, s. 181–190.

16) „Patrně ve falzátorském okruhu stárnoucího Oldřicha se zrodila také idea o původu Rožmberků z proslulého knížecího rodu italských Ursinů...“. Jaroslav PÁNEK (ed.), *Václav Březan. Životy posledních Rožmberků I–II*, Praha 1985, zde II, s. 645. Téměř doslovně Týž, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989, s. 24.

17) „Do podobné kategorie jako Oldřichova falza patří také legenda o příbuzenských vztazích mezi Rožmberky a italskými knížaty Orsini. U jejího zrodu stál rovněž náš velký fabulátor Oldřich. Nejprve povědomí o existenci Giordana Orsiniho [...], později vzájemný písemný styk Rožmberka s Orsinim a možná i nedoložené osobní setkání inspirovaly po stále větší slávě a moci prahnoucího vladaře domu rožmberského k položení základů pro novou rodovou báji. [...] Tuto teorii se Oldřichovi podařilo tak silně vštípit do hlav jeho synů, že ji dále rozvíjeli.“ Anna KUBÍKOVÁ, *Oldřich z Rožmberka*, České Budějovice 2004, s. 98. „Duchovním otcem pověsti o orsiniovských (ursinovských) předcích Rožmberků byl Oldřich II. z Rožmberka. Jeho synové Jan II. a Jošt II. dali této fikci s pomocí členů italského rodu Orsini [...] oficiální podobu.“ Anna KUBÍKOVÁ (ed.), *Rožmberské kroniky krátký a summovní výťah od Václava Březana*, České Budějovice 2005, s. 77.

18) „Za duchovního otce mýtu o italském původu Rožmberků je považován Oldřich II. [...] i když oficiální podobu mu dali zřejmě až jeho synové...“. Josef HRDLIČKA, *Jak se utváří paměť. Legenda o dělení rúží a její proměny na počátku 17. století*, in: Paměť urozenosti, red. Václav Bůžek – Pavel Král, Praha 2007, s. 68–87, zde 68. „V odborné literatuře panuje shoda, že tvůrcem první části legendy o italských kořenech rodu červené pětilisté růže byl v polovině 15. století Oldřich II. z Rožmberka.“ Týž, *Legenda o dělení rúží a italské kořeny předků posledních Rožmberků*, in: Václav Bůžek a kolektiv, *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011, s. 8–21, zde 10.

19) „Nečekanou smrtí Ladislava Pohrobka osiřel v listopadu 1457 český královský stolec a celá řada indicií svědčí o tom, že si Oldřich pohrával s myšlenkou kandidatury svého syna Jana. V silné konkurenci uchazečů z řad předních panovnických dynastií byl původ Rožmberků málo vznešený, a proto se ho Oldřich rozhodl vylepšit o příbuzenství se starobylým římským rodem Orsiniů.“ Robert NOVOTNÝ, *Prapředci, zakladatelé, hrdinové. Fiktivní postavy ve středověkých šlechtických rodokmenech*, Dějiny a současnost 31, 2009, č. 4, s. 37–40.

20) Jaroslav PÁNEK (red.), *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, zde mj. Karel Maráz na s. 101 („Ursiniovská fikce vznikla již o století dříve za Oldřicha II. z Rožmberka...“), Václav Bok na s. 252 („Do doby Oldřicha II. a jeho synů spadá vznik a rozvoj fikce o příbuzenství Rožmberků s italským rodem Orsini. [...] Za původce fikce bývá považován Oldřich II. z Rožmberka, někdy i Jošt sám“) a Jakub Šimek na s. 267 („...rožmberských vladařů, kteří patrně od doby Oldřicha II. z Rožmberka usilovali o legitimizaci svého údajného původu z mocného římského rodu Orsiniů“).

21) „Původcem ursiniovského mýtu zřejmě nebyl nikdo jiný než známý falzátor Oldřich z Rožmberka...“. Petr MAĀA, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004, s. 95.

v Oldřichovi II. původce legendy: „Fikce o příbuzenství resp. původu Rožmberků vznikla *prokazatelně* v duchovním klimatu rezidenčního dvora Oldřicha II. a jeho synů.“²²

Uvedené citáty myslím pěkně ukazují, na jak intuitivním a nejistém základě tento soud, jakkoliv pevně zakořeněný, spočívá. Souvislost legendy s Oldřichem z Rožmberka je odvozována z kombinace dvou ne právě průkazných skutečností: z časové souvislosti (oba nejstarší nesporné doklady o existenci mýtu pocházejí z doby kolem roku 1460) a z falzátorské činnosti Oldřichovy kanceláře. V pozadí dedukce se pak většinou skrývá několik nevyřčených předpokladů: Že legenda byla vědomým podvrhem Rožmberků, že padělatel listin byl adekvátní osobou pro vytváření fikcí o rodové minulosti, že legenda nemohla existovat delší dobu, aniž by zanechala otisk v dochovaných pramenech, a že Rožmberkové tento mýtus krátce po jeho vzniku záměrně podepřeli rafinovanými podvrhy.

V této stati se pokusím doložit, že existují závažné důvody domnívat se, že Oldřich II. z Rožmberka ani jeho synové *nejdou* původci legendy a že tato je v rožmberském rodě doložitelná přinejmenším o generaci dříve. Uvedený závěr se opírá o argumentaci na třech různých úrovních: jednak o analýzu dokumentu z roku 1411, který dosavadní bádání o této otázce ponechalo bez povšimnutí, jednak o dříve rovněž neznámé širší souvislosti orsiniovského mýtu a konečně o nové čtení nejstarších z doposud známých svědectví o této legendě z druhé poloviny 15. století.

I.

Pramenný materiál, o který se mohou opřít úvahy o počátcích rožmbersko-orsiniovské legendy, je svým rozsahem poměrně omezený a nelze příliš doufat, že by došlo k jeho významnému rozhojnění. S jistým překvapením lze přesto konstatovat, že badatelům a badatelkám zabývajícím se touto otázkou uniklo jedno důležité svědectví. Jde přitom o dokument vydaný a poměrně dobře známý v jiných badatelských kontextech, totiž v maďarské a chorvatské medievistice.

Oním dokumentem je list římského a uherského krále Zikmunda Lucemburského představitelům městské republiky Trogir v Dalmácii datovaný v uherském Visegrádu 8. září 1411. List, otištěný v příloze tohoto článku, se týká významného lokálního světce, prvního trogirského biskupa Jana († 1111) (obr. 1). Pro pochopení obsahu je třeba dodat, že blahoslavený biskup Jan Trogirský (*Johannes Tragurien-sis / Ivan Trogirski / Giovanni da Traù*) byl od jisté, jakkoliv ne zcela přesně určitelné doby rovněž pokládán za potomka římského rodu Orsini.²³ Fiktivní spojení

22) Robert ŠIMŮNEK, *Rodové tradice pánů z Rožmberka*, in: J. Pánek (red.), *Rožmberkové*, s. 326–329, zde 327 (zvýraznil Petr Maťa). Srov. TÝŽ – Roman LAVIČKA, *Páni z Rožmberka 1250–1520. Jižní Čechy ve středověku*, České Budějovice 2011, s. 130–138, zde zejm. 133: „Prvotní inspiraci mohl Oldřichovi II. stejně dobře zprostředkovat Eneáš Sylvius, jako průběžné kontakty se zahraničím...“. Tato formulace i celá pasáž, do které je začleněna, se v doslovném znění nachází i v práci Roberta ŠIMŮNKY, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha 2013, s. 288n.

23) Tato legenda možná vznikla z faktu, že svatý Jan přišel na biskupský stolec v Trogiru z významného kláštera sv. Petra v Osoru na ostrově Kres; označení „Auserinus“ mohlo být časem mylně interpretováno jako „Ursinus“.

(1) Jan Trogirský. Kolorovaná rytina Giacopa Piccina (1658). Trogir, Muzej grada Trogira (převzato z: Ana MARINKOVIĆ, *Hagiographical motifs and visual identity: The late-medieval communal seal of Trogir*, in: *The town in the Middle Ages*, red. Miljenko Jurković, Zagreb – Motovun 2006, s. 229–235, zde 232).

raných biskupů s rodem Orsini lze doložit i v případě jiných evropských diecézí.²⁴ Král Zikmund ve svém listu děkuje za dokumenty o biskupu Janovi, které si od města vyžádal na prosbu pánů z Rožmberka. Ti prý na jejich základě došli k závěru, že trogirský biskup skutečně pocházel z jejich ursinského rodu (*ex suorum consanguineorum, Vrsina nempe familia*). Zikmund žádá trogirské představitele, aby mu pro slávu svatého muže a lesk jeho rodu zaslali veškeré další dokumenty, a slibuje je při vhodné příležitosti vrátit.

Ačkoliv Zikmundův list nebyl v dosavadních úvahách o rožmberské legendě zohledněn, nelze v žádném případě říci, že jde o pramen historickému bádání neznámý. List roku 1790 ve svém díle o uherských dějinách publikoval uherský historik István Katona (1732–1811)²⁵ a byl otištěn rovněž v jednom z posledních svazků čtyřicetisvazkového uherského listináře, který mezi lety 1829 a 1844 vydával ředitel Univerzitní knihovny v Pešti György Fejér (1766–1851).²⁶

List nicméně není dochován v originále a kontext, v němž se jeho znění poprvé objevuje, vybízí k určité obezřetnosti. Nejstarší verze dokumentu je zachována v opisu v excerptech významného dalmatského učenca Giovanni Lucia (1604–1679),²⁷

24) Právě v 15. století nacházíme paralely v polském prostředí. Jan Długosz (1415–1480) charakterizoval prvního poznaňského biskupa (v letech 968–984) jako „Iordanum natione Italicum, genere nobilem & Romanum, qui ex familia & domo Vrsinorum ducebat genus“, *Ioannes Longinus sive Długossivs, Vitae episcoporum Posnaniensium*, Brunsbergae 1604, nepaginováno. Rovněž původ druhého hnězdenského biskupa Hippolyta († 1027) shledával Długosz mezi římskou šlechtou („Ex Italica gente et ex Romanis nobile ducens genus“, Ignatius POLKOWSKI – Żegota PAULI [ed.], *Joannis Długossii senioris canonici Cracoviensis opera* I, Cracoviae 1887, s. 345) a pozdější tradice z něj učinila rovněž pokrevence rodu Orsini a příbuzného poznaňského biskupa Jordana: „Patria fuit Romanus, nobili ortus prosapia Vrsinorum, gentilia Iordani primi Posnaniensium. Episcopi“, Stephanus DAMALEVICIVS [Stefan Damalewicz (1610–1673)], *Series archiepiscoporum Gnesnensium atque Res gestae, e vetustis antiquitatum rudibus collectae*, Varsaviae 1646, s. 70. Rovněž třetí krakovský biskup Lambert (1016–1030) byl zřejmě pokládán za člena rodu Orsini, Simon STAROVOLSCIVS [Szymon Starowolski (1588–1656)], *Vitae antistitum Cracoviensium*, Cracoviae 1655, s. 6–8.

25) Stephanus KATONA, *Historia critica regum Hungariae stirpis mixtae*, Tomvlvs V. Ordinis XII, Bvdae 1790, s. 67.

26) Georgius FEJÉR (ed.), *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus et civilis*, vol. X/V: Ab anno 1410–1417, Budae 1842, s. 151.

27) Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, sign. R 6608, fol. 50^r.

kteřý jej také poprvé publikoval, a to ve svých historických komentářích k hagiografickému pojednání o sv. Janovi Trogirském (*Vita beati Joannis, episcopi Traguriensis et eius miracula*), které v roce 1203 přepracoval trogirský arcibiskup a pozdější biskup Treguan²⁸ a které Lucio vydal jako svou první historiografickou práci v roce 1657.²⁹ Lucioův spisek i s komentáři v roce 1769 více méně doslovně přetiskl neméně renomovaný historik dalmatských církevních dějin Daniele Farlati SJ (1690–1773).³⁰ Právě od Farlatiho pak Zikmundův list převzali Katona a Fejér.

Giovanni Lucio, trogirský rodák známý též pod latinizovaným jménem Johannes Lucius a v chorvatském prostředí jako Ivan Lučić, pocházel z významné patricijské rodiny. Od třicátých let měl účastenství v samosprávě této městské republiky a byl nějaký čas i správcem (*operarius*) trogirské katedrály, a tudíž rovněž památky Jana Trogirského. Lucio měl přístup k listinnému materiálu z minulosti svého města, dnes z velké části nedochovanému, a zároveň k celé řadě dalších archivů. Od svých studijních let často pobýval v Římě, kam trvale přesídlil roku 1655, poté co se dostal do konfliktu s představiteli benátské vlády ve svém rodném městě. Sám byl v kontaktu s členy rodu Orsini, především s generačně blízkým jezuitou Franceskem (1600–1667) z hlavní braccianské rodové větve. Francesco Orsini již v roce 1634 Luciovi zaslal epigramy týkající se uctívaného trogirského biskupa a Lucio na něj roku 1657 pamatoval šesti exempláři své edice světcova životopisu.³¹

Kontakty mezi Luciem a rodinou Orsini varují před unáhlenými soudy: Není Zikmundův list z roku 1411 Luciovým podvrhem majícím za cíl zajistit prominentní

28) Život Jana Trogirského z roku 1203 je jednou z nejvýznamnějších vrcholně středověkých literárních památek dalmatské oblasti, srov. Ludwig STEINDORFF, *Die Vita beati Iohannis Traguriensis als Quelle zur Geschichte der dalmatinischen Stadt Trogir im 12. Jahrhundert*, Südostforschungen 47, 1988, s. 17–36. Poprvé tuto legendu vydal tiskem (bez komentářů) Johannes Statilaeus (Ivan Statilić; 1472–1533), veszprémský probošt a sekretář Ludvíka Jagellonského.

29) Ioannes LUCIUS (ed.), *Vita B. Ioannis confessoris episcopi [!] Tragvriensis, et eius miracula*, Romae 1657. Na s. 23–56 následují „Iohannis Lvcii Notae Historicae ad vitam B. Ioannis confessoris episcopi Tragvriensis“. Zikmundův list je vydán právě v komentářích (na s. 47), a to na místě, kde Lucio upřesňuje Treguanův údaj ze s. 4 o Janovi Trogirském jako „genere nobilem“. Lucio k tomu uvádí: „Nempe ex Nobilissima Principum Vrsinorum progenie, vt Sigismundus Imperator testatur.“ Slovy „Ex Originali“ je pak uveden vlastní text listu (až na drobné odchylky v psaní jednotlivých písmen shodný s rukopisnou verzí uvedenou v pozn. 27). Za poskytnutí xerokopie Luciova autorského exempláře s textovými korekturami (Zadar, Znanstvena knjižnica, rukopis 766) vděčím Jadrance Neralić.

30) Daniele FARLATI, *Illyrici sacri tomus quartus*, Venetiis 1769, s. 309–329 (list otištěn na s. 329).

31) O Luciově životě a činnosti, které přiblížil již Franjo RAČKI, *Povjestnik Ivan Lučić, Trogirarinin*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 49, 1879, s. 5–102, existuje výtečná moderní monografie: Miroslav KURELAC, *Ivan Lučić Lucius. Otac hrvatske historiografije*, Zagreb 1994, s. 33–35, 39–43, 52n., 58. Srov. rovněž přípravnou studii: Týž, „Vita B. Ioannis confessoris episcopi Traguriensis et eius miracula“ u izdanju Ivana Lučića-Luciusa u njegovoj „Notae historicae ad vitam“, Croatica Christiana. Periodica. Časopis Instituta za crkevnu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu 12, 1988, s. 1–48. Seznam darovaných exemplářů Života Jana Trogirského je vložen do Luciova autorského exempláře tisku z roku 1657, Zadar, Znanstvena knjižnica, rukopis 766 („Vite de S. Giovanni distribuite“). „Francesco Orsino“ je uveden v čele jeho seznamu a pouze u něj je specifikován i počet exemplářů, patrně zamýšlených jako pozornost pro další členy rodu. Níže v seznamu odarovaných je zmíněn ještě jeden člen rodu, „Lelio Orsino“, nepochybně identický s vicovarským knížetem Leliem († 1696), Francescovým synovcem a mladším synem vévody Ferdinanda zmíněného v poznámce 33. Podrobnou genealogii Orsiniů publikoval Pompeo LITTA, *Famiglie celebri di Italia. Orsini di Roma*, Milano 1846–1848.

rodokmen světci z jeho rodněho města, a naopak doplnit rodokmen Luciova řĩmskěho podporovatele o dalřĩho světce? Vzhledem ke skuteěnosti, že vytvěření fiktivnĩho orsiniovskěho pŕĩbuzenstvĩ v regionech za Alpami (o němž hovoŕĩm nĩže) bylo dlěžděno podvrhy, dezinterpretacemi i zboŕnĩmi polopravdami,³² je obezŕetnost skuteěně namĩstě, a to tĩm spĩše, že starřĩ bratŕĩ jezuity Franceska Orsinioho byli v roce 1609 v kontaktu s Petrem Vokem z Roŕmberka.³³

Řĩmřtĩ Orsiniově do svěho rodokmenu podle tradice (a nepravěm) zahrnovali několik raně stŕedověkĩch světců, mezi nimi i sv. Benedikta z Nursie, Ursina z Bourges a toulouskěho muěednĩka biskupa Volusiana z Tours. V baroknĩ době poěet domnělĩch orsiniovskĩch světců rychle narůstal.³⁴ Polskĩ dominikĀnskĩ hagiograf a pokračovatel Baroniův Abraham Bzowski (1567–1637) jĩž v roce 1629 ve spisku věnovaněm braccianskěmu věvodovi Paolovi Giordanovi II. vypoěetl 13 domnělĩch orsiniovskĩch světců a světic, Jan Trogirskĩ ovřem v jeho vĩětu schĀzĩ.³⁵ Nalezneme jej zato v rukopisněm uěeněm spisku o – velmi řĩroce chĀpaněm a mj. těměŕ dvě desĩtky světců ěitajĩcĩm – rodu Orsini, kterĩ z neznĀměho popudu a na zĀkladě ne zcela zŕejmě pramenně zĀkladny sepsal trevĩrskĩ lěkaŕ Peter Neurath o tŕĩ roky později,³⁶ a rovněž v dalřĩch rukopisnĩch seznamech orsiniovskĩch svatĩch z raněho novověku, kterě vesměs pochĀzějĩ teprve z doby po vydĀnĩ Luciovy pŕace, na nĩž se některě takě odvolĀvajĩ.³⁷

32) P. MAĀA, *The false Orsini*, passim.

33) Braccianskĩ věvoda Paolo Giordano II. (1591–1646) a jeho mladřĩ bratr Ferdinando († 1660) Orsiniově navřtĩvili poslednĩho Roŕmberka roku 1609 na Tŕeboni v řĩmci svě kavalĩrskě cesty. Pŕĩ nĀsledněm pobytu v Praze se ubytovali v roŕmberskěm palĀci na Praŕskěm hradě, Th. WAGNER – F. MAREř, *O původu*, s. 226–231; J. PĀNEK (ed.), *VĀclav Bŕezan II*, s. 605; Katrin KELLER – Alessandro CATALANO (ed.), *Die Diarien und Tagzettel des Kardinals Ernst Adalbert von Harrach (1598–1667) II*, Wien – Kōln – Weimar 2010, s. 180, 203. *Epistulae et acta Antonii Caetani 1607–1611*. Pars IV: September 1608–Junius 1609, ed. TomĀř ĀERNUřĀK, Pragae 2013, s. 381n., 393; Carla BENOCCI, *Orsini, Paolo Giordano*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 79, Roma 2013, s. 697–700, zde 697.

34) Srov. kĀzĀnĩ „Rosa sepvlchralis“ in Io[hannes] Bapt[ista] FERRARIUS, *Orationes, Romae 1627*, s. 265–284, zde 267n.; Francesco ZAZZERA, *Della nobiltĀ dell'Italia I*, Napoli 1615 (nepaginovĀno; kapitola „Della famiglia Orsina“); Eugenio GAMURRINI, *Istoria genealogica delle famiglie nobili toscane et vmbre II*, Fiorenza 1671, s. 2, 7n.

35) Srov. Bzowskěho historickě komentĀŕe ke svatovojtěřskě legendě citovaně nĩže v pozn. 137 (s. 43).

36) *Ursa Maior et Currus Triumphans Seren[issim]ae Ursinae Gentis, Ascaniae Comitum, Saxoniae et Brandenburgi Electorum, Ducum Saxoniae, Spoleti, Brachiani, Gravinae, S. Gemini etc., Principum Taranti, Salerni, Plumbini, in Anhalt etc., Marchionum Salisquellae, Lamentanae, Brandenburgi etc., Comitum Cliviae, Pitiliani, Nolae, Taliacotii, Aquillariae, Rosenbergii, Blangay etc., Sac. Rom. Imperii domus ex qua augustissima Austria familia et Angliae Reges, non sine ratione, descendere videntur. Collecta Ā Petro Neurath Treviro an. 1632*. Jedinĩ měně znĀmĩ (a jeřtě k tomu pouze fragmentĀrně dochovanĩ) exemplĀŕ je uloŕen v Archivio Capitolino (Řĩm), Fondo Orsini, Serie I, vol. 41, nr. 31, fol. 125r–144v, zde 132r. Neurath měl k dispozici pŕace Bzowskěho i Zazzery. Z jeho spisku se na citovaněm mĩstě ovřem dochovalo jen prvnicĩ dvacet foliĩ, zbĩvajĩcĩ ěĀst – nejasno, jak rozsĀhlĀ – schĀzĩ.

37) Archivio Capitolino (Řĩm), Fondo Orsini, Serie I, vol. 41, nr. 1, fol. 56r; 59r; 76r; nr. 2, fol. 2r; 6r; 18v; nr. 3, fol. 20r; nr. 31, fol. 27r. Pozdnĩ a spĩše okrajovĩ vĩskyt Jana Trogirskěho v pantheonu orsiniovskĩch světců vylućuje pŕĩpadnou (a beztak nepŕĩlĩř pravděpodobou) hypotězu, že by Lucio mohl zmĩněnĩ list ěĩ jeho opis zĩskat pŕĩmo od Orsiniů. Intenzivnějřĩ kult Jana Trogirskěho v rodu Orsini je doloŕen aŕ v době Benedikta XIII., tŕetĩho papeŕe z rodu Orsini (1724–1730), kterĩ zĩskal světcovy ostatky: „Fra' molti martiri che diede alla Chiesa la nobilissima, e piissima Famiglia Orsini, uno fu S. Giovanni Orsini Vescovo di Traù, il cui sagra corpo in quella CittĀ si venera. Bramando perciō Benedetto XIII. di avere

Na druhé straně ale vše, co je doposud známo o Luciově dějepisné práci, činí hypotézu o podvržení Zikmundova listu Trogirským velmi nevěrohodnou. Lucio nepsal hagiografické pojednání. Jeho komentáře k Životu Jana Trogirského si kladly za cíl zhodnotit legendu jako historický pramen z hlediska její věrohodnosti, a Lucio skutečně v textu legendy shledal řadu historických nesrovnalostí.³⁸ Lucio by pak býval musel Zikmundův list opravdu podvrhnout, neboť ve svých komentářích uvedl, že jej otiskuje „Ex Originali“.³⁹ Taková chladnokrevná falzifikace by byla v příkrém rozporu s dosavadní interpretací Giovanni Lucia jako nesmírně seriózního, zdrženlivého, kritického a opatrného historiografa s na svou dobu značně pokročilou metodikou, předznamenávající práci bollandistů.⁴⁰ Je známo, že Lucio velmi bedlivě prověřoval své prameny a dával jim vždy přednost před autoritou historiků. Orsiniovskému původu trogirského světce, na rozdíl od svých následovníků, příliš velký význam nepřikládal. O několik let později se navíc obšírně (a na svou dobu velmi skepticky) vyjádřil k otázce domnělého římského původu hned několika chorvatských rodů, přičemž velmi ostře a trefně kritizoval mýto-tvorné snahy starších historiků (jmenovitě Miklóse Istvanffyho a Wolfganga Lazia) i svých současníků.⁴¹

Ve svých komentářích z roku 1657 pak Lucio orsiniovský původ Jana Trogirského nijak dále nerozváděl a nezmiňoval jej ani ve svých pozdějších pracích o dějinách Trogiru a Dalmácie. K Zikmundově písemnosti se vrátil ze zcela jiného důvodu: Pokládal totiž Lucemburkův list za doklad pro svou hypotézu, že Trogirští skutečně odeslali k uherskému královskému dvoru dokumenty týkající se svatého Jana, které se pak do Trogiru již nikdy nevrátily. Lucio z listu dovozoval, že mezi těmito dokumenty byly i nedochované výpovědi 60 osob ohledně svatosti a zázraků Jana Trogirského, o nichž se roku 1203 zmiňoval redaktor legendy Treguan a které byly podle Luciovy interpretace pořízeny během doloženého pobytu kardinála Gregoria de Sancto Apostolo, papežského legáta do Uher, v Trogiru v postním období roku 1192.⁴²

una qualche insigne Reliqua d'esso Santo, scopri la sua intenzione alla Sereniss. Repubblica di Venezia, cui è soggetta quella Città, la quale propensissima a compiacere S. S. diede subito gli ordini opportuni, perchè da Traù a Venezia, indi a Roma fosse trasportata la Coscia del Santo sudetto, che fu presentata, rinchiusa in una bellissima urna di fino cristallo contornata d'oro dilicatissimamente lavorati...“, Onofrio PANVIVIO ad., *Le vite dei pontefici di Bartolommeo Platina Cremonese II: Da Sisto IV. sino al presente pontefice Benedetto XIV.*, Venezia 1744, s. 885.

38) M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 36.

39) I. LUCIUS, *Vita*, s. 47.

40) M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 149n., ve své práci, detailně analyzující dějepisovy pracovní metody, charakterizuje Lucia jako „the father of Croatian historiography and the founder of written history based on scientific principles“. Lucio „was the one to oppose the practice of the feudal and renaissance historiography by applying brilliant scientific methods [...] reasoned out soberly and with restraint bringing into full relief his scholarly and critical approach“. Jako takový, „he holds a laudable position along with the eminent erudites of the 17th century“ jako např. Baronius, Bolland či Mabillon.

41) K tomu velmi přesvědčivě Miroslav KURELAC, *Prilog Ivana Luciusa-Lučića povijesti roda Zrinskih i njegove veze s banom Petrom Zrinskim*, Zbornik Historijskog zavoda JAZU 8, 1977, s. 101–132, zde 110–120; Týž, *Ivan Lučić*, s. 40.

42) I. LUCIUS, *Vita*, s. 45. Tato hypotéza je i dnes pokládána za směrodatnou a zároveň se předpokládá, že za pořízením zmíněných svědectví stála snaha o svatořečení Jana Trogirského během pontifikátu

Luciův učenecký kredit tedy svědčí spíše pro pravost Zikmundova listu a je třeba zdůraznit, že autenticita listu dosud nebyla zpochybněna ani v maďarské, ani v chorvatské historiografii. Naopak, písemnost byla (bez bližšího zřetele k pánům z Rožmberka) beze stopy pochybností zahrnuta do moderního katalogu listin a listů Zikmundovy doby z roku 1993⁴³ a je považována za důležité svědectví kontaktů trogirské republiky se Zikmundovým dvorem před její okupací Benátkami roku 1420. Opírá se o ni mj. i nedávný pokus o nastínění vztahů trogirského kléru s římskou kurií.⁴⁴

Českým badatelům list, jak se zdá, zůstal neznám, ač je nepravděpodobné, že by o něm nevěděl např. František Palacký (který ovšem, jak uvedeno výše, ještě přepokládal vznik legendy v první polovině 14. století). Maďarští a chorvatští badatelé naopak nepostřehli význam, který má tento dokument pro posouzení otázky rožmberských příbuzenských nároků, a někdy nesprávně předpokládali, že oněmi pány „de Rosembergh“ jsou členové štýrsko-korutanského rodu Orsini-Rosenberg.⁴⁵ To však nepřipadá v úvahu, neboť Rosenbergové, zbohatlíci doby protireformace, prokazatelně ohlásili svůj nárok na příbuzenství s rodem Orsini teprve v druhé polovině 17. století.⁴⁶

Existuje ještě jeden závažný argument proti hypotéze, že Zikmundův list s odkazem na orsiniovský původ trogirského světce byl Luciem podvržen. Zmínka o něm se totiž nachází již v hagiografickém traktátu o životě Jana Trogirského, který roku 1648 poprvé vydal tiskem benátský patricij a plodný literát Giovan Francesco Loredano (1607–1661), zakladatel *Accademia degli Incogniti*.⁴⁷ Loredano ovšem nezískal materiál k přípravě svého spisku od Lucia, nýbrž od trogirského patricije Domenica De Andreis (1586–1658), ctitele Jana Trogirského, činného rovněž jako literát a sběratel.⁴⁸ De Andreis byl sice s Luciem v kontaktu (a Lucio

prvního „orsiniovského“ papeže Celestýna III. (1191–1198). Na druhé straně však základem těchto kanonizačních snah nemohla být příbuzenská fikce: Papež Celestýn pocházel z rodu Bobone, jehož jedna větev se teprve v 13. století začala nazývat „de domo filiorum Ursi“ a později přijala jméno Orsini, Ana MARINKOVIĆ, *Celestine III. and Dalmatia*, in: Pope Celestine III (1191–1198). Diplomat and Pastor, redd. John Doran – Damian J. Smith, Farnham – Burlington 2008, s. 179–188, zde 185–187; Jadranka NERALIĆ, *Odnosi trogirskog klera sa papinskom kurijom u vrijeme Ivana Duknovića*, in: Ivan Duknović i krugovi njegove djelatnosti / Giovanni Dalmata e le opere della sua cerchia, red. Igor Fisković – Radoslav Bužančić (= Književni krug), Split 2015 (v tisku).

43) *Zsigmondkori oklevéltár* 3 (1411–1412), ed. Elemér MÁLYUSZ – Iván BORSA, Budapest 1993, s. 253, č. 912.

44) J. NERALIĆ, *Odnosi trogirskog klera*.

45) Např. M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 39.

46) Amatérská, byť hojnou dokumentací podložená práce Hanse PAWLIKA, *Orsini-Rosenberg. Geschichte und Genealogie eines alten Adelsgeschlechts*, Klagenfurt 2009, je jedinou ucelenější studií o tomto významném korutanském rodu. Přesnější posouzení otázky, kdy Rosenbergové začali vznášet nárok na příbuzenství s rodem Orsini, viz P. MAĀA, *The false Orsini*, s. 192–199.

47) „...credendo molti, che egli possa essere di Casa Orsina, cauandosi ciò da Lettere scritte a Giudici della Communità dal Re Sigismondo. Se bene alcuni antichi manuscritti dicono Firmina.“ Gio[van] Francesco LOREDANO, *Vita di S. Giovanni Vescovo Tragvriense*, Venetia 1648, s. 4. Loredanův spis vyšel v několika dalších vydáních. Srov. C[lizia] CARMINATI, *Loredan (Loredano)*, *Giovan Francesco*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 65, Roma 2005, s. 761–770.

48) „Le cose, ch'io scriuo, l'ho tratte da diuersi manuscritti procuratimi dal Signor Domenico d'Andreis...“. G. F. LOREDANO, *Vita* (pátá strana nepaginované předmluvy).

mu později věnoval jeden exemplář svého spisu),⁴⁹ avšak stěží lze předpokládat, že by Lucio, pilně shromažďující materiál k dějinám Trogiru a Dalmácie pro své publikační záměry, lehkovážně přenechával své nepublikované objevy (neřkuli svá vlastní falza) jiným, rychleji a povrchněji pracujícím autorům. Navíc právě konflikt s Domenikovým synem Paolem De Andreis v padesátých letech přivedl Lucia k rozhodnutí opustit rodné město a přesídlit do Říma.⁵⁰ Zmínka o Zikmundově listu v Loredanově spisku v každém případě vyvrací, nebo přinejmenším značně komplikuje předpoklad případného podvrhu za účelem vlichocení se do přízně římským Orsiniům.⁵¹

Je známo, že básně, písně, modlitby, ale i prameny vztahující se k Janovi Trogirskému (který se v Trogiru a zřejmě i v celé Dalmácii těšil značné úctě⁵²) kolovaly v 17. století v rukopisných sbornících. Lucio sám zdědil po svém otci Pietrovi/Petarovi (1550–1614), trogirském patriciovi s veršotepeckými a sběratelskými sklony, dva takové kodexy s různými materiály, jeden v latinském, druhý v chorvatském jazyce.⁵³ Zdá se tedy, že Zikmundův list není Luciovým podvrhem a že dost možná ani nebyl objeven jeho prostřednictvím, nýbrž že se o jeho existenci v Trogiru vědělo již dříve a Lucio jej pouze přepsal (společně s dalšími excerpty z významných dalmatských archivů) do jednoho ze svých rukopisů, v němž shromažďoval zprávy o Janovi Trogirském.⁵⁴

Jelikož máme k dispozici pouze opis listu, jsme při posuzování jeho autenticity odkázáni na jeho vnitřní znaky, bohužel velmi chudé. Současně nemáme k dispozici příliš mnoho srovnávacího materiálu, totiž originální Zikmundovy listy Trogirským v plném znění. Vcelku však nenacházíme žádná zjištění, která by nasvědčovala, že by písemnost byla bývala podvržena. List je v Luciově rukopisném záznamu (obr. 2)⁵⁵ uveden adresou, která v Zikmundových listech bývala napsána na dorzální straně.⁵⁶ Obrací se na představitele trogirské městské republiky, tedy na královského

49) M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 32, uvádí, že Lucio byl roku společně s De Andreisem roku 1643 vyslán trogirskou městskou radou do Benátek (srov. s. 14, kde se hovoří o Luciově poselství do Benátek roku 1646). Exemplářem pamatoval Lucio i na Loredana, jakož i na celou řadu patricijů a literátů ze Zadaru, Šibenika, Benátek, Padovy, Splitu a Trogiru, viz seznam darovaných výtisků citovaný v pozn. 31.

50) M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 17–20. Paolo De Andreis (1609–1686) se rovněž zabýval dějinami Trogiru, které nahlížel – na rozdíl od Lucia – z probenátského stanoviska, S[ilvano] CAVAZZA, *De Andreis, Paolo*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 33, Roma 1987, s. 251–253.

51) Loredano svou stručnou zmínkou (viz pozn. 47) orsiniovský původ Jana Trogirského spíše zpochybnil. Svůj spis pak nevěnoval žádnému z Orsiniů, nýbrž Marii Cristině Malaspina.

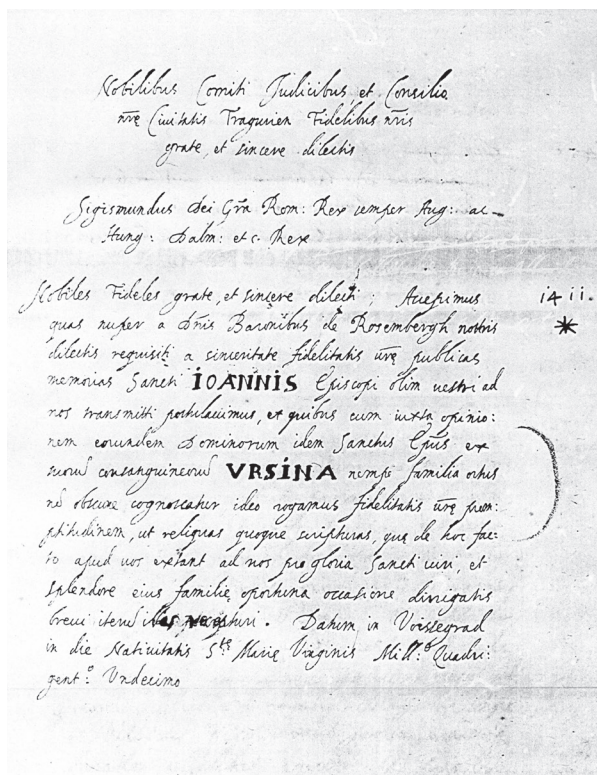
52) Ana MARINKOVIĆ, *The Birth and the Agents of an Episcopal Civic Cult: St John of Trogir (12th–15th Century)*, doktorská práce obhájená na Central European University, Budapešť 2013; TÁŽ, *Hagiographical motifs and visual identity: The late-medieval communal seal of Trogir*, in: *The town in the Middle Ages*, red. Miljenko Jurković (= Hortus artium medievalium 12), Zagreb – Motovun 2006, s. 229–235.

53) M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 12, 32.

54) Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, sign. R 6608. Popis rukopisu viz P[etar] KAER, *O pravom auktoru Vita S. Joannis episcopi et patroni civitatis Tragurii versibus latinis conscripta i o jednomu nepoznatomu rukopisu Ivana Lučića*, Prosvjeta. List za zabavu, znanost i umjetnost 12, 1904, s. 474–475, 502–503, 599–603, a M. KURELAC, *Ivan Lučić*, s. 34n.

55) Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, sign. R 6608, fol. 50^r.

56) Viz např. Zikmundův list přešpurské kapitule z 10. října 1410, Pannonhalma, Pannonhalmi Bencés Főapátság Levéltára, Bences – Capsarium (1000–1526), sign. 1410 X 10.

(2) List Zikmunda Lucemburského Trogirským, 8. září 1411 (Višegrád). Opis v rukopisném sborníku Giovannioho Lucia s materiály k Janovi Trogirskému (Luciův autograf). Záhřeb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, sign. R 6608, fol. 50^r.

zástupce (*Comiti*), na soudce (*Judicibus*) a na radu (*Consilio*), a odpovídá vcelku adresám doloženým na jiných Zikmundových listech pro dalmatské městské republiky, byť se tyto od sebe liší v závislosti na struktuře představitelů té které městské obce.⁵⁷ Víme však, že v Trogiru skutečně působil královský zástupce s titulem *Comes*; v únoru 1411 jím byl zvolen dlouholetý královský admirál Philippus de Georgiis (Filippo Zorzi/Giorgi) ze zadarské patricijské rodiny.⁵⁸

Intitulace (*Sigismundus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariae, Dalmatiae etc. Rex*) odpovídá jak Zikmundovým vladařským nárokům v době, kdy měl být tento list vyhotoven, tak stručné formě jeho titulatury, kterou užíval po své volbě římským králem v září 1410. V listinách té doby sice při zkrácené intitulaci figuruje pouze titul římského a uherského krále, avšak vzhledem

57) Adresa Zikmundových listů Dubrovnickým zněla: *Nobilibus et prudentibus Rectori, Judicibus et Consilio nostrae Ciuitatis Ragusii fidelibus nostris grate et sincere dilectis* (1413), nebo *Fidelibus nostris Nobilibus Rectori, Judicibus et Communitati nostre Ciuitatis Ragusii grate nobis dilectis* (1414). Gustav WENZEL, *Beiträge zur Quellenkunde der dalmatinischen Rechtsgeschichte im Mittelalter* III, Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen 4, 1850, s. 509–581, zde 558 a 563; srov. s malými odchylkami s. 557, 560, 563, 564. Adresa listu Hvarským zní v roce 1416: *Nobilibus iudicibus, consilio et komunitati nostre civitatis Lesna fidelibus nostris grate et sincere dilectis*, Sime LJUBIĆ (ed.), *Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i Mletačke republike VII: Od godine 1412 do 1420*, Zagreb 1882 (= *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* 12), s. 226.

58) Vjekoslav KLAČIĆ, *Admirali ratne mornarice hrvatske god. 1358–1413*, Vjestnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva 2, 1900, s. 32–40, zde 38n.; Gy. FEJÉR, *Codex X/V*, s. 226–230.

k tomu, kam byl tento list adresován, by neudivilo, pokud by intitulace bývala rozšířena o titul dalmatského krále. Užití tří královských titulů (s vynecháním chorvatského) je ostatně doloženo i na Zikmundově listě Simonu Rozgonyimu z předchozího roku.⁵⁹

Salutace (*Nobiles Fideles grate, et sincere dilecti*) je doložena např. v Zikmundově listu Hvarským z 17. října 1416.⁶⁰ V listu Trogirským z 15. listopadu 1412 Zikmund sice užil jinou salutaci (*Nobiles et circumspecti Viri fideles, dilecti*), avšak stejné oslovení (*Fidelitas vestra*).⁶¹ Rovněž datace písemnosti ve Visegrádu odpovídá Zikmundovu itineráři.⁶² Den před vydáním písemnosti pro Trogirské je právě ve Visegrádu (tedy, jak se uvádělo v Zikmundových německojazyčných písemnostech té doby, *zu der burge*) datována Zikmundova listina pojišťující půjčku velmistra řádu německých rytířů.⁶³

Formulářová výbava zaznamenaného Zikmundova listu Trogirským z roku 1411, jakkoliv skrovná, tedy neposkytuje argumenty proti autentičnosti této písemnosti. Pokud by Zikmundův list byl padělkem, musel by se případný falzátor opírat přinejmenším o jinou Zikmundovu písemnost z téhož data.

K jisté obezřetnosti ovšem vede jeho vlastní obsah,⁶⁴ především uvedení pánů z Rožmberka v množném čísle. Rožmberský rod (hovoříme-li o mužských představitelích) v roce 1411 reprezentoval pouze Jindřich III. z Rožmberka, a to de facto již od konce osmdesátých let 14. století, kdy zemřeli jeho strýcové a nakonec i jeho otec Oldřich I. († 1390). Jindřichův syn Petr z prvního manželství zemřel roku 1406 (krátce po svých zásnubách s lantkraběnkou Annou z Leuchtenberka) sice v dospělém, nicméně přece jen velmi mladém věku. Syn a jediný dědic Oldřich (II.) z Jindřichova druhého manželství se narodil teprve roku 1403 a byl v roce 1411 nezletilý.⁶⁵ Skutečně by Zikmundova kancelář v takovém případě použila plurál a hovořila o tazateli jako o *D[omi]nis Baronibus de Rosembergh*? S ohledem na skutečnost, že šlo v tomto případě o záležitost týkající se celého rodu (tedy i jeho předků a potomků) a přesahující zájem jednotlivce, to snad není nepředstavitelné. Nevíme, jakým způsobem a případně prostřednictvím koho byl případný dotaz (byl-li opravdu vznesen) Zikmundovi tlumočen. Zikmundova kancelář o Rožmbercích a jejich rodinné situaci nemusela být detailně zpravena a nelze konec konců ani vyloučit, že iniciativa se mohla odvolávat i na širší vítkovské příbuzenstvo.

59) *Sigismundus Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, etc.* Gy. FEJÉR, *Codex X/V*, s. 72.

60) S. LJUBIĆ, *Listine*, s. 226. Dubrovnické Zikmund roku 1413 oslovuje *Nobiles prudentes fideles grate et sincere dilecti* (tamtéž, s. 123), roku 1414 *Fideles nobis grate et sincere dilecti* a *Nobiles fideles dilecti* (G. WENZEL, *Beiträge*, s. 560, 564), roku 1416 *Nobiles fideles nostri grate et sincere dilecti* (S. LJUBIĆ, *Listine*, s. 231).

61) Gy. FEJÉR, *Codex X/V*, s. 306.

62) Jörg K. HOENSCH, *Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg 1368–1437*, Warendorf 1995, s. 87; Engel PÁL – Norbert C. TÓTH, *Királyok és királynék itineráriumi (1382–1438) / Itineraria regum et reginarum (1382–1438)*, Budapest 2005, s. 93.

63) Wien, Deutschordenszentralarchiv, Urkunden, č. 2904. Udo ARNOLD – Marian TUMLER, *Die Urkunden des Deutschordenszentralarchivs in Wien. Regesten I–III*, Marburg 2006–2009 (= Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens 60/I–III), zde II, s. 875, č. 2904.

64) Zapsání slov „IOANNIS“ a „VRSINA“ velkými písmeny nepovažují za důvod k pochybnostem, nýbrž spíše za doklad, že Lucio již při pořízení přepisu tušil, v jaké souvislosti tento list použije.

65) Josef ŠUSTA, *Jindřich z Rožmberka*, ed. Ivan Hlaváček, Praha 1995.

Můžeme však předpokládat, že by Jindřich III. z Rožmberka, pokud měl skutečně za to (nebo se snažil dokázat), že jeho rod je příbuzný s římskými Orsini, věděl o lokálním dalmatském světci? Právě rok, k němuž se list hlásí, pro to přináší dobrý důvod. Rok 1411 byl třístým výročím smrti Jana Trogirského, a lze si představit, že trogirský klérus mohl tuto příležitost využít pro snahy o obnovení kanonizačního procesu.⁶⁶ Trogirská městská republika byla sice poměrně vzdálena horizontu české šlechty, avšak náležela v této době stále ještě pod vládu uherského krále Zikmunda, bratra vládnoucího českého krále. Trogir byl v roce 1411 jedním z posledních opěrných bodů uherského krále na pobřeží Jadranu a mezi městem a uherským královským dvorem existovaly intenzivní kontakty, které dokládá např. postava trogirského biskupa (od roku 1403) Simona de Dominis (†1423) ze starobylé šlechtické rodiny z Rabu. Jako jeden z církevních zástupců krále Zikmunda na kostnickém koncilu se Simon ocitl mezi voliteli Martina V. a patřil ke klíčovým oporám Zikmundovy vlády v Trogiru, pročež byl jednou z osob, které byly po pádu Trogiru do benátských rukou roku 1420 vypovězeny z města.⁶⁷

Kontakty samozřejmě existovaly i mezi Zikmundovým dvorem a českou šlechtou, přičemž právě Jindřich z Rožmberka jako nejvýznamnější oponent Václavovy královské moci mezi českým panstvem⁶⁸ patřil k postavám, na něž se Zikmund spoléhal při svých intervencích do vladařských práv svého bratra. Mezi Zikmundem a Jindřichem z Rožmberka ostatně existovalo i příbuzenské pouto, neboť Zikmundova druhá manželka (od roku 1406) Barbora Celjská (ca 1390–1451) byla vlastní neteří Jindřichovy první manželky Barbory ze Schaunberka († 1398), jejíž švagr Heřman II. Celjský (1365–1435) byl od devadesátých let 14. století významným politikem právě ve službách Zikmunda Lucemburského.⁶⁹

Zikmund, jak známo, i po své korunovaci uherským králem 1387 opakovaně zasahoval do českých záležitostí a zejména kolem roku 1400 se několikrát zdržoval v Čechách (od února do dubna 1396, od února do července 1400, znovu od února do června 1402 a konečně od ledna do července 1403).⁷⁰ Dne 13. července 1402 je Zikmund společně se zajatým králem Václavem doložen přímo na Českém Krumlově, kde vystavil z titulu českého gubernátora listinu, jíž osvobodil zlatokorunský klášter na pět let od placení berně a ustanovil Jindřicha z Rožmberka ochráncem kláštera.⁷¹

66) Tuto hypotézu vyslovila J. NERALIĆ, *Odnosi trogirskog klera*.

67) Tamtéž.

68) J. ŠUSTA, *Jindřich z Rožmberka*, passim; Jiří SPĚVÁČEK, *Václav IV. 1361–1419. K přepokladům husitské revoluce*, Praha 1986, passim.

69) Jindřichova švagrová (od roku 1380) Anna ze Schaunberka († před 1396) byla od roku 1377 provdána za Heřmana II. Celjského. Za upozornění na tuto příbuzenskou vazbu vděčím anonymnímu recenzentovi této studie. Jodok STÜLZ, *Zur Geschichte der Herren und Grafen von Schaunberg*, Wien 1862, s. 56n., 148 (č. 592), 150 (č. 214), 151 (č. 626–628), 164 (č. 731); KUBÍKOVÁ, *Rožmberské kroniky krátký a summovní výtah*, s. 34, 121, 132; R. ŠIMŮNEK – R. LAVIČKA, *Páni z Rožmberka*, s. 58n., 115, 250. K Celjskému srov. Joachim LEUSCHNER, *Hermann II., Graf von Cilli*, in: *Neue deutsche Biographie* 8, Berlin 1969, s. 631–632, a tam uvedenou literaturu.

70) J. K. HOENSCH, *Itinerar*, s. 62, 67n., 69–71; E. PÁL – N. C. TÓTH, *Királyok és királynék itineráriumi*, s. 71, 77–81.

71) *Urkundenbuch des ehemaligen Cistercienserstiftes Goldenkron in Böhmen*, ed. Matthias PANGEL, Wien 1872 (= *Fontes rerum Austriacarum* II: *Diplomataria et acta* 37), s. 332–334. Zpracovatelé

Právě v okruhu českých podporovatelů krále Zikmunda je k roku 1403 doložen jistý *Merc z Trogira*.⁷²

Kontakty uherského krále s Českým královstvím a českým panstvem tedy jistě vytvářely příležitosti, při nichž se Jindřich z Rožmberka mohl dozvědět o trogirském světcí. Pohybujeme se samozřejmě v rovině dohadů, avšak vzhledem k nedostatku pramenů nemáme jinou možnost, než nastínit četnost komunikačních kanálů. V této souvislosti nabývají na významu i osoby českého původu na Zikmundově dvoře. Právě v roce 1411 je v Zikmundově nově zřizované říšské kanceláři v roli notáře doložen jistý Petr z Vlašimi (*Petrus de Wlaschim*), a tedy bezpochyby osoba se vztahem k českému prostředí. Jeho podpis čteme poprvé pod kancelářskou poznámkou 21. ledna 1411⁷³ a dále na několika písemnostech vydaných v následujících měsících až do začátku května,⁷⁴ tedy v době, kdy Zikmund cestoval z Budína do Horních Uher.⁷⁵ Znalci Zikmundových kancelářů – jejich organizace právě v těchto měsících, po Zikmundově volbě říšským králem, procházela poměrně dramatickým vývojem – doposud nedokázali zjistit totožnost této postavy.⁷⁶ Není ani jasné, zda Petr z Vlašimi kancelář v půli roku 1411 opět opustil, nebo zda po příjezdu nového protonotáře Johanna Kirchena pouze přestal uvádět své jméno na listinách.⁷⁷ Pouze hypoteticky zde můžeme nadhodit možnost, že tento úředník mohl být totožný s tehdejší vlašimským farářem Petrem, který byl v této době současně ministrem královské kaple Všech svatých na Pražském hradě.⁷⁸

Zikmundova itineráře si královy zastávky v Českém Krumlově nepovšimli, J. K. HOENSCH, *Itinerar*, s. 70; E. PÁL – N. C. TÓTH, *Királyok és királynék itineráriumai*, s. 79.

72) Viz list, kterým Merc společně s Mikulášem Meznowem, Jindřichem z Jivian a Kaškem Vodou 3. července 1403 opověděl míšeňskému markrabí Vilémovi, „žeť chcmy [...] podlé našeho pána ostati najoswiecenějšíeho kniežete a pána p. Sigmunda krále Uherského...“. František PALACKÝ (ed.), *Paběrky písemností rozličných z r. 1401–1420*, in: AČ 6, Praha 1872, s. 5–44, zde s. 6.

73) *Regesta imperii XI. Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410/11–1437*, Bd. 1, ed. Wilhelm ALTMANN, Wien 1896, s. 3, č. 26.

74) Tamtéž, s. 3, č. 30 (31. ledna), 31 (17. února), 32 (19. dubna 1411), 33 (4. května); s. 4, č. 34 (4. května).

75) E. PÁL – N. C. TÓTH, *Királyok és királynék itineráriumai*, s. 92n.

76) Erich FORSTREITER, *Die deutsche Reichskanzlei und deren Nebenzkanzleien Kaiser Sigmunds von Luxemburg. Das Kanzleipersonal und dessen Organisation. Ein Beitrag zur Geschichte der Deutschen Reichskanzlei im späten Mittelalter*, Wien 1924 (strojopisná disertační práce), s. 152n.; Loránd v. SZILÁGYI, *Die Personalunion des Deutschen Reiches mit Ungarn in den Jahren 1410 bis 1439*, Ungarische Jahrbücher 16, 1936, s. 145–189, zde 149–151; Franz-Rainer ERKENS, *Über Kanzlei und Kanzler König Sigismunds. Zum Kontinuitätsproblem in der deutschen Reichskanzlei unter dem letzten Luxemburger*, Archiv für Diplomatik 33, 1987, s. 429–458; Márta KONDOR, *Die Urkundenausstellung der zentralen Ausfertigungsorgane und der Kurialgerichte in Ungarn während der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Bemerkungen zu den Regesten der an ungarischen Kanzleien ausgefertigten Urkunden König und Kaiser Sigismunds*, Archiv für Diplomatik 55, 2009, s. 191–224.

77) Tuto možnost navrhla Márta Kondor, již vděčím za konzultaci v této otázce i za poskytnutí konceptu doktorské práce.

78) Dne 11. srpna 1404 byl „Petrus de Wlassim“ dosazen na uprázdněnou faru v Kondraci. 26. listopadu 1405 čteme v konfirmačních knihách dva zápisy, z nichž vyplývá, že Petr převzal faru ve Vlašimi, uprázdněnou úmrtím dosavadního faráře, a současně směnil faru kondrackou s jistým Mikulášem za obročí ministra *capelle regie OO. SS. in castro Prag*. Všechny tyto změny se odehrály se souhlasem Jana z Vlašimi, patronátního pána obou far a bratrance někdejšího pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna. 23. března 1412 se vlašimský farář Petr dohodl (opět se svolením Jana z Vlašimi), že vymění své

Avšak mnohem zajímavější souvislost nabízí postava Jana z Ústí († 1428), Zikmundova sekretáře, oblíbence a významného diplomata. Jan, vystupující v prameňech obvykle pod označením *Johannes de Usk*, se poprvé připomíná roku 1392, již jako notář a *familiaris* uherského krále Zikmunda, na jehož přímluvu ho (*Johannem de Vsk, clericum Pragensis diocesis*) právě tehdy římský papež jmenoval kanovníkem v sedmihradském Bělehradě.⁷⁹ Jan z Ústí byl sice po několika letech o toto obročí připraven, dosáhl však kompenzace v podobě německé fary na budínském hradě a hodnosti probošta kapituly v Pětikostelí (Pécs). V roce 1402 se navíc stal na několik let i proboštem přešpurské kapituly, kam uvedl jako kanovníka i svého příbuzného Blažeje z Ústí, od roku 1410 pak čekatelem několika dalších obročí (v olomoucké, míšeňské, vratislavské, vyšehradské a svatoapolinářské kapitule).⁸⁰ V letech 1402–1404 zastával Jan z Ústí hodnost uherského královského sekretáře (resp. tajného kancléře)⁸¹ a Zikmund jej v následujících letech častěji využíval v diplomatických legacích, zejména jako experta v italsko-kuriálních záležitostech.

vlašimské obročí s Mikulášem, správcem oltáře Panny Marie v chóru Panny Marie pražské katedrály. Tím tedy končí Petrův vztah k Vlašimi, nakolik je zachytitelný v konfirmačních knihách. Petra pak nacházíme při oltáři Panny Marie v pražské katedrále ještě v roce 1418, kdy dočasně převzal místo faráře na faře ve Světcí, které však po několika měsících vyměnil za faru u kostela sv. Valentina v Praze. Jako držitel tohoto obročí o několik let později zemřel, neboť 20. dubna 1423 konzistoř schválila nového plebána pro *ecclesiam s. Valentini per mortem Petri de Wlassim vacantem*. Pro úplnost budiž dodáno, že již 3. října 1397 bylo místo jednoho z kaplanů oltáře svatých Mikuláše, Martina a dalších vyznavačů ve vlašimském farním kostele (zřídil jej opět Jan z Vlašimi společně se svým bratrem 1392) svěčeno jistému *Petro de Batlona presbytero Olomucen. dioces.* Dne 8. ledna 1406 pak byla obě oltářnická místa, uprázdněná *per liberam resign. dd. Vlrici et Petri, eiusdem capellanie rectorum*, svěčena novému oltářníkovi. Není tedy vyloučeno, že tento vlašimský oltářník Petr je identický s výše zmíněným Petrem z Vlašimi. Zda je nicméně totožný s úředníkem Zikmundovy kanceláře, nelze prokázat. Viz LC V, ed. Franciscus Antonius TINGL, Pragae 1865, s. 291; LC VI, ed. Josef EMLER, Pragae 1883, s. 125, 164, 169; LC VII, ed. Josef EMLER, Pragae 1886, s. 49, 260, 274; *Soudní akta konsistoře pražské VII*, ed. Ferdinand TADRA, Praha 1901, s. 113. Srov. ještě donaci Jana z Vlašimi pro vlašimského faráře Petra z 12. února 1406, *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV.*, Liber V: 1398–1407, ed. Clemens BOROVÝ, Pragae 1889, s. 671.

79) *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia I/3*: Bullae Bonifacii IX. p. m. 1389–1396, Budapestini 1888, s. 199. V roce 1401 se, v souvislosti se ztrátou tohoto kanonikátu, připomíná jako *Johannes, dictus Uz, natione ut dicitur, Bohemus, ac pro clerico se gerens*, viz *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia I/4*: Bullae Bonifacii IX. p. m. 1396–1404, Budapestini 1889, s. 321.

80) József LUKCSICS, *Prolegomena ad Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis*, in: *Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis III*: 1416–1492, Budapest 1902, s. V–LXIV, zde X–XV; Týž, *Uski János veszprémi püspök, Zsigmond király diplomatája*, Századok 42, 1908, s. 1–28; Elemér MÁLYUSZ, *Das Konstanzer Konzil und das königliche Patronatsrecht in Ungarn*, Budapest 1959, s. 69, 74n., 83–85, 88; Miriam HLAVAČKOVÁ, *Kapitula pri Dóme sv. Martina – intelektuálne centrum Bratislavy v 15. storočí*, Bratislava 2008, s. 56–58 a passim; Tamás FEDELES, *Die personelle Zusammensetzung des Domkapitels zu Fünfkirchen im Spätmittelalter (1354–1526)*, Regensburg 2012, s. 433–437. Řada důležitých dokladů ke kariéře Jana z Ústí je otištěna in *Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praehussitici et hussitici illustrantia I–II*, ed. Jaroslav ERŠIL, Pragae 1980, s. 295–297, 307, 375n., 404, 412n., 459, 499n., 515, 561n. Jan z Ústí nebyl synem Michala ze Žatce, jak se někdy omylem uvádí v literatuře na základě mylného ztotožnění se Zikmundovým pozdějším kancléřem Jánosem, synem Mihálye Szászilho (*Johannem natum Michaelis de Zaaz diocesis Quinqueeclisiensis*, viz *Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis III*, s. 27); mylně i J. LUKCSICS, *Uski János*, s. 10.

81) M. KONDOR, *Die an ungarischen Kanzleien ausgefertigten Urkunden*, s. 207.

V roce 1412 se Jan z Ústí zúčastnil římského koncilu a důležitá role Zikmundova zástupce mu připadla na koncilu kostnickém.

O kontaktech Jana z Ústí k českému prostředí nevíme mnoho konkrétního.⁸² Lze nicméně doložit, že již v roli královského notáře doprovázel v roce 1396 Zikmunda i na jeho cestě do Čech.⁸³ Jelikož se působení Jana z Ústí v roli kálovského sekretáře krylo s dobou intenzivních Zikmundových intervencí do českých poměrů, nepřekvapí, že jej po boku uherského krále v letech 1402/1403 zastihujeme v Čechách.⁸⁴ Společně s králem se pak v červenci 1402 objevil i na rožmberském Českém Krumlově.⁸⁵

Jan z Ústí však nabízí především velmi zajímavou časovou souvislost se Zikmundovým listem Trogirským z 8. září 1411. Ke dni 6. září 1411, tedy pouhé dva dny před jeho vydáním, je ve Visegrádu datována Zikmundova instrukce, s níž byl právě Jan z Ústí vyslán do Říma k papeži Janovi XXIII., aby zde zastupoval uherského krále při jednáních v jeho sporu s Benátkami o Dalmácii.⁸⁶ Spor o Dalmácii se právě v těchto měsících dostával do žhavé fáze, která na podzim 1411 přerostla ve válku. Již od léta 1410, kdy Zikmund uznal obedienci „pisánského“ papeže Jana XXIII., probíhala mezi papežskou kurií, sídlící nejprve v Bologni, a dvorem uherského krále horečná jednání a badatelé předpokládají, že i na nich měl Jan z Ústí svůj podíl.⁸⁷ V každém případě byl Jan z Ústí v září 1411 vyslán k papeži a v této souvislosti je třeba zvážit eventualitu, že z Visegrádu do Říma mohl cestovat přes

82) V literatuře se obvykle Janův původ spojuje s Ústím nad Labem, avšak nenacházím pro to jednoznačné doklady. Snad by tomu mohlo nasvědčovat i německé jméno *Se(n)nberg*, které s ním bývá spojováno, viz Theodor ORTVAY, *Geschichte der Stadt Preßburg* III, Preßburg 1894, s. 241. Srov. i E. MÁLYUSZ, *Das Konstanzer Konzil*, s. 69, který soudí, že Jan z Ústí nebyl Němec. Nelze tedy vyloučit, že Jan mohl pocházet ze Sezimova Ústí. Údaje o studii jistého Jana z Ústí nad Labem, které uvádí M. HLAVAČKOVÁ, *Kapitula*, s. 57, podle Josefa TRÍŠKY, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348–1409*, Praha 1981, s. 319, se mohou vztahovat k jeho jmenovci, jehož kariéra je zachytitelná v pražské arcidiecézi: *Acta summorum pontificum* I, s. 466; II, s. 541; *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XVI. et XV.*, Liber VI: 1309–1405, ed. Antonius PODLAHA, Praegae 1927, s. 190.

83) CIM II, s. 879.

84) *Zsigmondkori oklevéltár* 2/1 (1400–1406), ed. Elemér MÁLYUSZ, Budapest 1956, s. 171, č. 1426 (Hradec Králové, 7. února 1402); s. 194, č. 1630 (Praha, 10. května 1402); s. 213n., č. 1802 (Schaunberg v Horních Rakousích, 27. července 1402); s. 267, č. 2220 (Kutná Hora, 24. ledna 1403).

85) Zikmundova krumlovská listina z 13. července 1402 byla opatřena kancelářskou poznámkou *per dominum Johannem praepositum Quinqueecclesiensem cancellarium Johannes Jubar*, viz *Urkundenbuch des ehemaligen Cistercienserstiftes Goldenkron*, s. 334. Jan Jubar, který pocházel rovněž z Čech a nějaký čas působil společně s Janem z Ústí v Zikmundově kanceláři, následoval roku 1407 Jana z Ústí v úřadu probošta prešpurské kapituly, M. HLAVAČKOVÁ, *Kapitula*, s. 59.

86) *Regesta Imperii* XI/1, s. 8, č. 122.

87) Jednání zmapovali Emil GOELLER, *König Sigismunds Kirchenpolitik vom Tode Bonifaz' IX. bis zur Berufung des Konstanzer Konzils (1404–1413)*, Freiburg im Breisgau 1902, a důkladněji Gustav BECKMANN, *Der Kampf Kaiser Sigismunds gegen die werdende Weltmacht der Osmanen 1392–1437. Eine historische Grundlegung*, Gotha 1902, který uvádí, že se druhého Zikmundova poselství k papeži, které na přelomu ledna a února 1411 vedl Florentin Pippo Spano z Ozory, zúčastnili ještě dva nejmenovaní Zikmundovi diplomaté, z nichž jeden zůstal při papežském dvoře i po Pippově odjezdu od kurie v polovině března 1411 a snad později v dubnu přesídlil s papežem do Říma. Jan XXIII. opustil Bolognu 31. března 1411 a přenesl svůj dvůr do Říma, kam dorazil 11. dubna, E. GOELLER, *König Sigismunds Kirchenpolitik*, s. 106. E. MÁLYUSZ, *Das Konstanzer Konzil*, s. 84, soudí, že Jan z Ústí předjednával Zikmundův přestup do obediencie Jana XXIII. již před příjezdem Pippova prvního poselství do Bologny v červnu 1410, o čemž by mohl svědčit soubor papežských privilegií udělených Janovi z Ústí papežskou kanceláří 25. května 1410 (viz o něm níže).

Dalmácii a Jaderské moře. Mohl by totiž cestou navštívit nejen Pécs, tedy sídlo kapituly, jejímž byl představeným, nýbrž rovněž Trogir, který zůstával jedním z mála Zikmundových opěrných bodů na Jaderském pobřeží, a předat představitelům této městské republiky Zikmundův list, vydaný pouhé dva dny po vyslanecké instrukci. Uvažujeme-li nad tím, kdo mohl zprostředkovat kontakt mezi Jindřichem z Rožmberka, Zikmundovou kanceláří a trogirskou republikou, nabízí se Jan z Ústí jako vpravdě ideální postava.

Jakkoliv zde nemohu předložit nezvratný důkaz o pravosti Zikmundova listu, stojí přesto za zmínku, že závěr o jeho nepravosti by vyžadoval poměrně složité zdůvodnění. Pokud by byl list Luciovým podvrhem, vyžadovalo by to podstatné přehodnocení Luciova kritického a nezaujatého přístupu, který konstatovalo dosavadní bádání. I kdyby byl sám Lucio od Francesca Orsiniho informován o českých Rožmbercích a jejich (domnělém) příbuzenství s rodem Orsini, neznamenali by Rožmberkové pro jeho falzátorský úmysl zbytečnou okliku, která by celou jím vytvořenou konstrukci znevěrohodňovala? Pokud by v Luciově době opravdu existoval záměr doložit orsiniovský původ trogirského biskupa podvrhem, nebylo by bývalo jednodušší a věrohodnější opřít falzum přímo o (početné a rovněž v dalmatském prostředí doložitelné) „pravé“ Orsini nebo o Trogiru mnohem bližší slavonské Ursiny z Blagaje? Závěr, že Lucio Zikmundův list podvrhl, by zkrátka předpokládal velmi četná „ale“ a nepůsobí příliš věrohodně.

Je třeba konečně nadhodit variantu, zda by Zikmundův list nemohl být podvrhem staršího data a zda jej Lucio, resp. De Andreis neobjevili při shromažďování materiálu o Janovi Trogirském. Muselo by jít ovšem o podvrh nesmírně zdařilý, aby byl schopen Lucia zmást. Falzátor by navíc musel vědět o Rožmbercích a o legendě týkající se jejich rodového původu. V podstatě nacházíme pouze jednu takovou osobnost, která spojuje město, Čechy a Rožmberky. Je jí trogirský rodák Fantino della Valle († 1475) z místní patricijské rodiny. Je to zároveň postava, o jejímž navázání kontaktů k českému prostředí nevíme nic bližšího: V pramenech se objevuje teprve na počátku roku 1459, a to rovnou v roli prokurátora krále Jiřího v Římě a sběratele obročí. Po několik let pak Fantino, který dokonce ovládl češtinu, působil jako významný zprostředkovatel mezi českým králem a kurií. Postupně ovšem přestoupil z kruhu Poděbradových důvěrníků do papežských služeb a proměnil se v jednoho z rozhodných protikrálovských agitátorů. Při své legaci do Čech roku 1462 se dostal na zemském sněmu do ostrého střetu s Poděbradem, načež byl na několik měsíců uvězněn.⁸⁸ Fantina pak po návratu do Říma čekala úspěšná kariéra

88) O Fantinovi srov. hojné (i když rozptýlené) informace in Rudolf URBÁNEK, *Věk poděbradský* 4, Praha 1962 (= České dějiny III/4), passim. Stručný profil podává P[ao]lo] CHERUBINI, *Della Valle, Fantino*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 37, Roma 1989, s. 737–739. Ve vztahu k Trogiru viz Jadranka NERALIĆ, „... tibi, qui ut asseris, de nobili genere ex utroque parente procreatus existis, auctoritate presentium indulgemus...“ *Plemstvo i crkevna karijera u papinskim dokumentima 15. stoljeća*, in: *Izabrane teme iz hrvatske povijesti*, redd. Suzana Miljan – Marko Jerković, Zagreb 2007, s. 155–181, zde 164–166; TÁŽ, *La documentazione curiale relativa alla Croazia medievale, paese diviso tra la Serenissima e il Regno ungherese*, in: *Friedensnobelpreis und historische Grundlagenforschung*. Ludwig Quidde und die Erschließung der kurialen Registerüberlieferungen, red. Michael Matheus, Berlin – Boston 2012, s. 509–523, zde 522n.

v papežských službách. Víme rovněž, že Fantino byl v kontaktu s Rožmberky, a to nejen v souvislosti se svou politickou zprostředkovatelskou činností, nýbrž rovněž ve věci českého poutnického domu v Římě, jehož byli Rožmberkové fundátory a nad nímž drželi patronát.⁸⁹

Pokud bychom uvažovali o Zikmundově listu z roku 1411 jako o podvrhu, byl by Fantino della Valle, objevující se v českých záležitostech téměř souběžně s nejstaršími nepochybnými zmínkami o orsiniovské příbuzenské fikci, z hlediska časové souvislosti vhodný podezřelý. Kromě faktu, že Fantino byl jednou z nečetných postav, která nakrátko propojila dějiny Trogiru a dějiny Českého království, ovšem nic nenavádí k tomu, že by byl schopen vytvořit takto rafinovaný a autenticky vyhlížející podvrh. Zejména je obtížné si představit, že by tak padělatel činil s úmyslem podložit genealogickou fikci Rožmberků, neboť dokument se nedochoval v jejich archivu, nýbrž v Dalmácii. Pokud by Fantino naopak vytvářel podvrh s cílem podložit orsiniovské příbuzenství patrona svého rodného města, proč by zatahoval do hry právě Rožmberky (zejména pokud bychom předpokládali, že rožmbersko-orsiniovská genealogická fikce byla nedávného data)? Připsání listu Fantinovi della Valle je zkrátka mnohem méně pravděpodobné, než předpoklad, že Zikmundův list Trogirským je autentický.

Je-li však Zikmundův list autentický, lze jej uvést v soulad s tím, co víme o počátcích rožmberské fikce?

II.

Rožmberská rodová legenda byla doposud studována a interpretována jako zvláštní úkaz a často vysvětlována psychologicko-osobnostními motivy Oldřicha z Rožmberka, resp. jeho synů.⁹⁰ V evropském kontextu však rožmberská legenda ojedinělým úkazem není. Naopak, velmi nápadně připomíná rodové mýty o původu z římského rodu Orsini, které jsou od poloviny 14. století doložitelné v různých částech Evropy.

V kronice vestfálských hrabat z Marky (Grafen von der Mark),⁹¹ kterou v polovině 14. století sepsal jejich služebník Levold von Northof (1279–1358/59), nacházíme první doložitelný a již velmi košatý příklad takového mýtu, vzdáleně připomínající legendu o původci Rožmberků Vítkovi, jak ji známe ze 16. a 17. století. Podle Levoldova výkladu doprovázeli dva bratři ze vznešeného a zámožného římského rodu Orsiniů císaře Otu III. přes Alpy. Usadili se ve Vestfálsku, koupili od císaře zemi, vystavěli v hornaté a neosídlené krajině svá sídla Altena a Altenberg, zúrodnili nově získaný majetek a ochránili jej před záštítem svého souseda.⁹²

89) František MAREŠ, *Český hospic v Římě. Příspěvek k dějinám jeho*, Český časopis historický 64, 1890, s. 65–100, zde 85, 89n.

90) Teprve R. ŠIMŮNEK, *Reprezentace*, s. 284–289, si uvědomuje problematičnost tohoto pohledu a volá po studiu rožmberského mýtu v širších souvislostech. Srov. již (z velké části doslovně) Týž – R. LAVIČKA, *Páni z Rožmberka*, s. 130–134.

91) Obvyklý je i francouzský název rodu La Marck.

92) *Duo igitur erant fratres Ottoni imperatori tercio specialiter cari ex nobili et illustri Romanorum prosapia et progenie procreati, videlicet Ursionorum, qui usque in hodiernum diem inter nobiliores et potenciores in urbe Romana reputantur. Hii duo fratres cum predicto imperatore ad partes*

Z 15. století víme o celé řadě německých šlechtických rodů, které se dovolávaly orsiniovského původu a opíraly tento nárok o heraldickou podobnost nebo etymologické argumenty.⁹³ Patřila mezi ně, nakolik známo, holštejnská hrabata z rodu Schauenburgů, markrabata bádenská, páni z Rappoltsteinu v Alsasku, knížata z Anhaltu, hrabata z Lippe a meklenburští vévodové. Zpětně byla za potomky Orsiniů prohlášena i původní klevská hrabata. Ve většině případů – případ hrabat z Marky je díky kronice Levolda von Northof výjimečný – přitom zcela scházejí zprávy o tom, kdy a v jakých kontextech tyto legendy vznikly. Souvisí to nepochybně i s faktem, že paradigma humanistického dějepisce vyvolalo v německých zemích v 16. století snahy o nahrazení orsiniovských legend příbuzenskými fikcemi zakotvenými v německé minulosti. Díky tomu byla většina orsiniovských legend opuštěna nebo – jako v případě Anhaltů – razantně přepracována a začleněna do nového paradigmatu.⁹⁴

Fiktivní orsiniovské příbuzenství lze však doložit i v jiných krajinách. Někdy kolem roku 1400, ne-li dříve, se „nepraví“ Orsiniové objevují ve Francii. Za potomka orsiniovského domu se prokazatelně pokládal již Jean I. Jouvenel († 1431), významný právník, který jako pařížský *prévôt des marchands* v letech 1388–1400, následně královský advokát v pařížském parlamentu a konečně prezident parlamentu

(3) Jean I. Jouvenel († 1431) se svou rodinou. Otec i jeho synové ve světském stavu jsou oblečeni v oděv s orsiniovskou heraldickou symbolikou. Olej na dřevě, mezi 1445 a 1449 (původně v rodinné kapli Jousenelů des Ursins v pařížském Notre-Dame). Paříž, Louvre, nr. XIR375725.

citramontanas venerunt. Qui cum per provisionem suorum parentum pecunia habundarent, ipsius imperatoris freti potentia et favore terram emerunt et dominium, cupientesque sibi domicilii locum tutum et fortem querere, montem quendam vocatum a terre illius incolis Wlvesecke in terra inculta, montosa et nemorosa ac vaste solitudinis inceperunt firmare... Fritz ZSCHAECK (ed.), *Die Chronik der Grafen von der Mark*, in: *Monumenta Germaniae historica, Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series*, tom. 6, Berlin 1929, s. 13, 100.

93) Není zde prostor uvádět jednotlivé práce. Následující odstavce proto pouze shrnují komplexní přehled o orsiniovských legendách, který jsem podal ve stati P. MAŘA, *The false Orsini*.

94) Tamtéž, s. 159–164, 201–204.

toulouského a exilového parlamentu pařížského zakotvil svůj rod (pocházející snad z kupecké rodiny v Troyes) mezi prominentní dvorskou šlechtou. Jeho synové, připojující přídomek *des Ursins* ke svému rodovému jménu, pak zastávali významné úřady na francouzském dvoře a ve francouzské církvi a jeden z nich – Jean II. (1388–1473) – proslul jako kronikář vlády Karla VI. Jovenelové záhy navázali kontakty k Orsiniům, sjednotili svůj znak s jejich erbem, nechali si jimi – podobně jako o málo později Rožmberkové – toto příbuzenství dosvědčit a přihlásili se k orsiniovskému původu v celé řadě obrazů, iluminací a artefaktů z poloviny 15. století (obr. 3, 4).⁹⁵

Nejpozději kolem roku 1430 orsiniovská legenda zdomácněla u hrabat z Blagaje – jedné ze starobyklých šlechtických rodin ve Slavonii. V roce 1432 Blagajové za pomoci záhřebského biskupa Johanna von Alben, který byl uherským kancléřem a jejich blízkým příbuzným, nechali vyhotovit soubor dosti důvtipných listinných padělků, upevňující postavení Blagajů v řadách slavonské aristokracie. Listinná falza, z nichž nejstarší se hlásilo k roku 1218, umožnila Blagajům držet krok se svými rivaly: hrabaty celjskými a knížaty z Krku, kteří si krátce před tím nechali uznat fiktivní původ z římské šlechtické rodiny Frangepani. Nejpozději koncem 15. století Blagajové asimilovali svůj znak s erbem orsiniovským a z roku 1530 pochází první doklad o užití jména *Ursinus*, které pak Blagajové systematicky připojovali ke svému jménu. Ve čtyřicátých letech 16. století Blagajové navázali kontakty s „pravými“ Orsini, kteří je od té doby pokládali za své příbuzné.⁹⁶

Zdá se nicméně, že koncem 15. století šíření orsiniovského mýtu ustává. Jsou známy pouze dva případy, kdy se legenda objevuje i v pozdější době. V polovině 16. století se za ne zcela objasněných okolností k orsiniovskému klanu připojil starobyklý rod piemontských pánů z Rivalty (nejstarší zmínka o údajném příbuzenství pochází z roku 1552). Jako posledním se – již za cenu poměrně komplexní genealogické argumentace, ale s o to větším úspěchem – vstup do fiktivní orsiniovské velkorodiny podařil korutanskému rodu Rosenbergů v druhé polovině 17. století.⁹⁷

Orsiniovský mýtus měl v pozdně středověké Evropě řadu paralel, mezi nimiž je nejznámější a nejpodobnější fiktivní příbuzenství s římskými rivaly Orsiniů: rodem Colonnů. Za jejich potomky se postupně pokládali Habsburkové, Hohenzollernové, hrabata z Hennebergu, hrabata ze Stolbergu, hrabata z Oldenburgu, pánové z Reušu, tyrolští *Vögte von Matsch* a páni z Völsu, jejichž potomci se pod jménem Colonna z Felsu v 15. století usídlili i v českých zemích.⁹⁸

V kontextu těchto pozdně středověkých, avšak hluboko do raného novověku působících mýtů se fikce rožmberského italského původu nezdá nikterak ojedinělá. Spíše může překvapit, že se objevuje – pokud datujeme její vznik v souladu

95) Tamtéž, s. 164–167, 184–186.

96) Tamtéž, s. 167–171, 184, 187.

97) Tamtéž, s. 179–182, 192–199.

98) Alphons LHOTSKÝ, *Apis Colonna. Fabeln und Theorien über die Abkunft der Habsburger. Ein Exkurs zur Cronica Austriae des Thomas Ebendorfer*, Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 55, 1944, s. 171–245, zde 173–194; Vinzenz CZECH, *Legitimation und Repräsentation. Zum Selbstverständnis thüringisch-sächsischer Reichsgrafen in der Frühen Neuzeit*, Berlin 2003, s. 32–40, 47–57; P. MAŤA, *The False Orsini*, s. 156 (všechny tři texty s odkazy na další literaturu).

(4) Dvoji zpodobení Guillauma Jouvenela des Ursins jako královského kancléře a jako rytíře v oděvu s orsiniovskou heraldickou symbolikou. Obě postavy klečí na štítu s orsiniovským erbem. Iluminace v rukopisu *Mare historiarum* Giovanniho Colony, Paříž, Bibliothèque nationale de France, ms. lat. 4915, fol. 21.

s převládajícím míněním teprve do poloviny 15. století – vcelku pozdě. Časnější vznik legendy by proto u takto významného rodu sám o sobě nepřekvapoval.

Zajímavé souvislosti pro posouzení této otázky poskytuje rovněž vývoj interpretací orsiniovské legendy v dobře doloženém případě francouzských Jovenelů des Ursins. Vykazuje totiž obdobnou trajektorii zájmu, otázek a závěrů. Podobně jako v rožmberském případě stála na počátku snaha oddělit historickou skutečnost od nánosů mladší mýtotorby. Nikoliv náhodou je i zde patrný vliv jednoho z předních soudobých center listinné kritiky a pomocněvědných dovedností. Problém rodové legendy Jovenelů, pokládané již od 17. století za nedůvěryhodnou fikci, nastolil mladý historik Louis Batiffol, žák Fustela de Coulanges, v kontextu svých studií na pařížské *L'École des chartes*, kde jako svou kvalifikační práci zpracoval biografii pařížského *prévôt des marchands* Jeana I. Jovenela († 1431).⁹⁹ V jedné z přípravných studií Batiffol publikoval své zjištění, že přídomek „des Ursins“ připojoval k Jovenelovu jménu teprve jeho syn, kronikář a remešský biskup Jean II. Jovenel. Jean I. se nikdy jako „des Ursins“ nepodepisoval a nebyl takto označován ani svými současníky. Precizním rozbořem Batiffol prokázal, že se přídomek „des Ursins“ v autentických pramenech („actes contemporains, parfaitement authentiques“) objevil teprve v roce 1438, od té doby jej však Jovenelové používali systematicky.

Až potud není možno proti Batiffolově jasné a přesvědčivé argumentaci nic namítnout. Stojí však za povšimnutí, co z ní Batiffol vyvodil: Na základě svých zjištění totiž připsal autorství příbuzenské fikce synům Jeana I., kteří, v čele s kronikářem Jeanem II. Jovenelem, jako první používali přídomek „des Ursins“ a od nichž pochází řada dalších dokladů propagujících tento mýtus. Jejich záměr Batiffol spatřoval v zastření nepřiliš vzosného původu: Podle Batiffolových zjištění byl otcem Jeana I. Jovenela jistý Pierre Jovenel, obchodník se sukem v Troyes, doložený v pramenech pouze marginálně. Všechny dokumenty z pozdější doby, které existenci příbuzenské fikce situovaly již do doby Jeana I., Batiffol odmítl jako falza Jeanových synů, a to včetně místa v kronice Jeana II. Jovenela, kde remešský arcibiskup vypráví, kterak jeho otec v roce 1416 v Paříži hostil svého příbuzného Bertolda Orsiniho, jenž do Paříže doprovázel císaře Zikmunda.¹⁰⁰ Batiffol toto místo považoval za „jasný podvrh“ a pokládal za zcela vyloučené, že by Jean I. Jovenel, hlavní hrdina jeho biografie, mohl mít s legendou cokoliv společného.¹⁰¹

99) Práce vyšla o málo později tiskem: Louis BATIFFOL, *Jean Jovenel, prévôt des marchands de la ville de Paris (1360–1431)*, Paris 1894. K Batiffolovi srov. nekrolog Jacquese Boussarda in *Bibliothèque de l'École des Chartes* 107, 1948, s. 327–330.

100) Louis BATIFFOL, *Le nom de la famille Juvénal des Ursins*, Bibliothèque de l'École des Chartes 50, 1889, s. 537–558 (citát viz s. 541). Bertoldo Orsini († 1420) z pitiglianské rodové linie, kondotier ve službách papeže Jana XXIII. a Zikmunda Lucemburského a protektor kostnického koncilu (*Custos concilii*), skutečně na jaře roku 1416 doprovázel římského a uherského krále do Paříže. Příslušná pasáž v Jovenelově kronice zní: *Et mesmement ledit Iean Iuuenal de Vrsins Seigneur de Traignel, festoya ledit grand Comte de Hongrie, le Comte Bertold, & tous les autres ... Et combien qu'il eust accoustumé de festoyer tous Estrangers, toutesfois specialement il les voulut grandement festoyer, en faueur dudit Comte Bertolt des Vrsins, pource qu'ils estoient d'vn nom, & armes. Iean IUVNAL DES VRSINS, Histoire de Charles VI. Roy de France, et des choses memorables aduenues durant 42. années de son Regne, depuis 1380. iusque à 1422.*, ed. Denys Godefroy, Paris 1653, s. 329.

101) L. BATIFFOL, *Le nom de la famille*, s. 554: „Cette histoire peut avoir un fond vrai [...] Mais, dans la

Batiffolův názor, kompromitující autora jedné z nejznámějších francouzských kronik jako falzátora, nezůstal bez odezvy. Již o tři roky později poukázal hrabě Paul Durrieu, významný znalec francouzských dějin 15. století a mimochodem jiný z absolventů *L'École des Chartes*, na starší svědectví, které Batiffol přehlédl. Již po svém jmenování biskupem z Beauvais 1431 se totiž Jean II. Jovenel odebral do Říma, kde 24. března 1432 přijal biskupské svěcení z rukou kardinála Giordana Orsiniho, a to přímo v orsiniovském paláci na Monte Giordano. Durrieu dále našel list, v němž se též Jean II. tituloval s přídomkem „des Ursins“ již v roce 1433. Už z tohoto důvodu Durrieu nepokládal Batiffolovo připsání autorství legendy synům Jeana I. Jovenela za přesvědčivé. Jeho argumentace však byla především heraldické povahy. Nalezl totiž dvě identické znakové pečeti Jeana I. Jovenela z let 1383 a 1400 („d'une authenticité hors de toute discussion“) odpovídající erbu Orsiniů (s drobným detailem, totiž že nad břevnem není jedna růže, nýbrž růže tři), a navíc ještě jeho třetí pečeť z roku 1401 („absolument décisiif“), na níž rozpoznal postavu medvěda jako štítonoše. Na základě této evidence Durrieu usoudil, že se Jean I. Jovenel ještě v době, kdy byl nevýznamným právníkem, pokládal za příbuzného Orsiniů a jeho synové pouze žili v zajetí této příbuzenské fikce. Durrieu dále připouštěl, že i další stavební kameny pozdější rodinné tradice Jovenelů, dokládající jejich italský původ, mohly mít reálný základ.¹⁰²

Batiffol na Durrieuho argumenty reagoval o rok později (1893) rozhodnou polemikou, v níž rodinnou tradici Jovenelů, doloženou teprve z doby synů Jeana I., podrobil zdrcující kritice: Genealogická konstrukce spojující Jovenely s Orsini podle něj obsahuje naprosto fiktivní postavy a tvoří „un simple jeu généalogique sans valeur“, svědčící o úmyslu mladší generace falšovat svou minulost a oklamat současníky. Batiffol dále podepřel svůj předchozí závěr, že Jovenelové byli původně měšťanská rodina z Troyes, a poukázal na skutečnost, že Durrieuem objevený medvědí štítonoš není dostatečně zřetelný a že původní erb Jeana I. Jovenela je orsiniovskému sice podobný, avšak není s ním totožný. Batiffol tato zjištění pokládal za další důkaz, že právě kronikář a jeho bratři, kteří začali užívat nový erb s jednou růží, a nikoliv jejich otec chtěli vědomě zmást své současníky. Na závěr Batiffol zpochybnil i Durrieuho údaj o biskupském svěcení Jeana II. Jovenela v orsiniovském paláci. Sám o sobě prý tento fakt nedokazuje, že se oba rody pokládaly za příbuzné, zatímco Durrieuem citovaný doklad o použití přídomku „des Ursins“ v roce 1433 pochází z listu vydaného tiskem teprve roku 1617, a není tedy rovněž průkazný.¹⁰³

Zdálo se, že kritický a logicky znějící soud Batiffolův, opírající se – jak jeho autor opakovaně zdůrazňoval – pouze o autentická a nepochybná svědectví, připisující

forme, où l'archevêque de Reims nous la donne, elle est évidemment apocryphe; l'ancien prévôt des marchands, n'ayant jamais eu la prétention de descendre des Ursins, et ne s'étant jamais appelé 'des Ursins', n'a pu prendre pour un de ses parents un seigneur qu'il n'avait raison de traiter comme tel.“

102) Paul DURRIEU, *Le Nom, le blason et l'origine de famille de l'historien Juvénal des Ursins*, *Annuaire-Bulletin de la Société de l'histoire de France* 29, 1892, s. 193–221 (citáty na s. 205, 208 a 220: „Le chroniqueur et ses frères ont été d'absolue bonne foi quand ils ont répété et invoqué une tradition que leur avait léguée leur père“).

103) Louis BATIFFOL, *L'origine italienne des Jovenel des Ursins*, *Bibliothèque de l'École des Chartes* 54, 1893, s. 693–717 (citát na s. 704).

vytvoření fikce těm, z jejichž doby se o ní zachovaly nesporné doklady, a zpochybňující všechna svědectví hlásící se do starší doby, se bez obtíží prosadí proti lehkověrněji znějícím hypotézám jeho staršího kolegy. Avšak v roce 1900 vystoupil Noël Valois, archivář ve francouzském Národním archivu a rovněž absolvent *L'École des Chartes*, s překvapivým zjištěním. Nalezl totiž v papežských registrech zaznamenaný text buly z 25. května 1410, již Jan XXIII. jmenoval jednadvacetiletého Jeana II. Jovenela *de Ursinis* svým notářem.¹⁰⁴

Tímto překvapivým pramenem, objeveným na místě zcela nečekaném, se rázem zhroutila veškerá Batiffolova argumentace, jakkoliv logická byla z hlediska pramenové kritiky druhé poloviny 19. století. Ukázalo se, že příbuzenská fikce existovala již v době Jeana I. Jovenela (a to přesto, že se nedochovaly žádné zprávy, že by ji tento jakkoliv propagoval). Na důvěryhodnosti tím rázem získala i zpráva o pařížském setkání Jeana I. s Bertoldem Orsinim roku 1416. A konečně – a to je podstatný aspekt i z hlediska úvah nad orsiniovskou legendou Rožmberků – toto nejstarší autentické svědectví o existenci zmíněné příbuzenské fikce vůbec nepocházelo od Jovenelů, nýbrž z Itálie. Vzдорopapež, zvolený 17. května 1410 pisánským koncillem a korunovaný právě v den vydání zmíněné buly, se zřejmě snažil touto poctou získat na svou stranu Jeana I. Jovenela, tehdy již významného francouzského politika s nezanedbatelným vlivem na královském dvoře. Nebyli to tedy Jovenelové, kdo přesvědčoval členy rodu Orsini o příbuzenství. Byli to naopak italští kuriální a konciliární preláti, kdo se poukazem k příbuzenské fikci snažili získat přízeň Jovenelů. Připomeňme, že Giordano Orsini, jeden z devíti revoltujících kardinálů, kteří se v květnu 1408 shromáždili v Pise a dali tak podnět ke svolání pisánského koncilu, byl mezi voliteli druhého pisánského papeže Jana XXIII. Je to týž kardinál Giordano, z jehož rukou přijme Jean II. Jovenel roku 1432 v orsiniovském paláci biskupské svěcení. Těžko si představit, že by zmíněná bula byla vystavena bez jeho vědomí. Naopak, zdá se být obtížně představitelné, že by nebyl jejím iniciátorem.¹⁰⁵

Zjištění, která učinil Noël Valois, byla v roce 1912 potvrzena dvěma mladšími badateli, Alainem de Bouard a Charlesem Hirschauerem, členy *École française de Rome*, kteří objevili další nepřímé zmínky o použití přídomku *de Ursinis* v papežské kanceláři Jana XXIII. a Martina V. a zveřejnili nové svědectví z rodinného archivu Orsiniů v Římě, dokládající použití téhož přídomku v korespondenci mezi francouzskou královskou kanceláří a papežským legátem (1414) a v listině, kterou Guillaume Jovenel v roce 1417 zplnomocnil několik osob (na prvním místě kardinála Giordana Orsiniho), aby ho zastupovali v jeho záležitostech.¹⁰⁶

Prozatím poslední stanovisko v této věci vyslovil Peter Shervey Lewis, editor politických traktátů Jeana II. Jovenela a znalec nad jiné povolaný.¹⁰⁷ Připouštíje

104) N[oël] VALOIS, *L'origine de la famille Jovenel des Ursins*, Mémoires de la Société nationale des antiquaires de France, ser. 6, tom. 9, 1900, s. 77–88.

105) N. VALOIS, *L'origine de la famille*, nechal možný podíl Giordana Orsiniho na vydání písemnosti bez povšimnutí.

106) Alain de BOUARD – Charles HIRSCHAUER, *Les Jovenel des Ursins et les Orsini*, Mélanges d'archéologie et d'histoire de l'École française de Rome 32, 1912, s. 49–67.

107) Peter Shervey LEWIS (ed.), *Écrits politiques de Jean Juvénal des Ursins I–III*, Paris 1978–1992.

relevanci heraldických svědectví, která citoval již Durrieu, Lewis zajímavým způsobem převrátil pohled na věc: Skutečnost, že doklady o příbuzenské fikci Jouvenelů netvoří souvislou řadu a jsou značně heterogenní, není důvodem tuto fikci podceňovat. Není tolik podstatné, jaký byl *skutečný* původ Jouvenelů, ani to, zda a nakolik současníci o jejich orsiniovském původu pochybovali. Podstatné je, že skuteční Orsiniové – patrně na základě podobnosti erbovních znamení – Jouvenely uznali za příbuzné: „qu’importe leurs origines, les Jouvenel étaient *de Ursinis*.“ Není vyloučeno – a sám Lewis snesl v tomto směru řadu dokladů – že současníci chovali o skutečném spříznění Jouvenelů s rodem Orsini pochybnosti a že se tyto postupem času objevovaly znovu a znovu. „On peut bien se moquer [...] mais une famille que reconnaissent ses parents prétendus [...] c’est bien trop. [...] On avait peut-être l’habitude ce sont des cousins, on ne sait comment... [...] Ce qui est vraiment intéressant, c’est qu’une grande famille de commis nobles, de militaires, fût patronée de si loin par une des grandes familles du monde.“¹⁰⁸

Příklad debaty o stáří příbuzenské fikce francouzských Jouvenelů je dobrým varováním, že rodové mýty mohou být (i když jistě nemusejí) starší, než se může na první pohled zdát, sledujeme-li pouze jejich stopy v pramenech, a že mohly žít ve středověku, aniž by se staly předmětem účelové propagace, jakou české bádání často implicitně předpokládalo v rožmberském případě.

Dosavadní bádání nad rožmberskou fikcí vycházelo z tichého předpokladu, vcelku podobného východiskům Louise Batiffola, že fikce vznikla jako vědomý a účelový podvrh,¹⁰⁹ který byl následně „šířen“¹¹⁰ a ve vhodné chvíli byl jako hotový produkt podsunut italským Orsiniům. Ti sice – podle dosavadní interpretace – ve vlastním zájmu domnělé příbuzenství potvrdili, nepodíleli se však nikterak na jeho vzniku a byli teprve konfrontováni s fikcí jako s hotovou věcí. Je však takový pohled oprávněný?

Domnívám se, že je třeba o věci uvažovat jiným způsobem. Problematická je předně sama představa, že na počátku celé fikce stojí podvrh či úmysl klamat, jakkoliv se taková představa musela zdát samozřejmá historikům a historičkám odchovaným diplomatickou kritikou a vedeným svým školením k pečlivému rozlišování pravých listin od falz.¹¹¹ Je však třeba uvážit skutečnost, že ve středověku neexistovala možnost nestranného ověření. Obraz minulosti se opíral o představy a autority značně odlišné od těch, na kterých spočívá moderní historiografie, přičemž

108) Peter Shervey LEWIS, *La noblesse des Jouvenel des Ursins*, in: *L’Etat et les Aristocraties (France, Angleterre, Ecosse). XIIe-XVIIe siècle*, red. Philippe Contamine, Paris 1989, s. 79–101 (citát na s. 93n. a 96).

109) „I když muselo být lidem z okolí vzdělaného Oldřicha jasné, že se jedná o věcně nesprávnou konstrukci – neváhali ji užívat...“. Jaroslav ČECHURA – Jana ČECHUROVÁ – Milan HLAVAČKA – Marie KOLDINSKÁ – Jaromír NEUMANN, *Falza a podvody české historie*, Praha 2001, s. 34.

110) F. BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka*, s. 181, např. navrhoval důsledně rozlišovat mezi „původcem“ a „rozšiřovatelem“ fikce.

111) Matthias Pangerl, Valentin Schmidt i František Mareš byli absolventy Ústavu pro rakouský dějepis ve Vídni. Blažena Rynešová studovala na Státní archivní škole. I zde existují paralely s jinými případy. Lajos Thallóczy, který začal dekonstruovat rodový mýtus Ursinů z Blagaje, byl rovněž absolventem Ústavu pro rakouský dějepis: Ludwig von THALLÓCZY, *Die Geschichte der Grafen von Blagay*, Wien 1898.

prapůvod šlechtické rodiny v Římě či v Tróji, domnělých kolébkách šlechtictví, mohl být stejně žádoucí jako představitelný. Heraldická podobnost, v rožmberském případě nepochybný základ orsiniovského mýtu, přitom byla jedním z mála pevných bodů, o které se úvahy o příbuzenství mohly opřít.

Za druhé je třeba osvobodit se od představy, že italští Orsiniové byli pouhými pasivními oběťmi fikce nebo že (v závislosti na úhlu pohledu) vypočítavě schválili příbuzenskou konstrukci, kterou jim Rožmberkové podsunuli. I zde nabízí kontext řadu podnětů k úvahám. Orsiniové byli velmi rozvětvený a sociálně rovněž značně rozrůzněný rod, či spíše příbuzenský klan („un organismo assai complesso“¹¹²), jehož členové o sobě nepochybně nemohli mít přesný přehled. Od poloviny 12. století Orsiniové zapustili na čtyři století pevné kořeny v papežské kurii, což – i díky dvěma orsiniovským papežům: Celestýnovi III. (1191–1198) a Mikulášovi III. (1277–1280) – tento rod proslavilo po celém křesťanském světě. Ve službách kurie navíc Orsiniové epizodicky působili i v Záalpi, především od počátku 15. století, a to i v situacích, kdy vstupovali do kontaktu se svými domnělými příbuznými, nebo alespoň takové kontakty můžeme důvodně předpokládat.¹¹³ Velmi významně zde vystupuje do popředí osoba kardinála Giordana Orsiniho († 1438), účastníka kostnického koncilu, legáta ve Francii (1418/1419) a v říši (1426), patrona a protektora Jovenelů. I k němu se ještě níže vrátíme.

Nemusíme nutně předpokládat, že iniciativa vždy ležela na straně domnělých Orsiniů. Existuje řada dokladů, že se na příbuzenství odvolávali právě Orsiniové a že tyto virtuální příbuzenské vztahy pomáhali vytvářet. Alespoň hypoteticky lze konečně připustit, že příbuzenská fikce nemusela vzniknout z úmyslu klamat, nýbrž že povědomí o společném původu pozvolna vyrůstalo z prostého zjištění, že erby osob, které vstupovaly do přímého nebo zprostředkovaného kontaktu, vykazují podobnosti. Jak se zdá, získali přinejmenším nejvýznamnější členové rozvětveného rodu Orsiniů postupně hrubé povědomí o tom, že mají za Alpami vlivné příbuzné: mezi říšskými knížecími rody, na francouzském královském dvoře, ve Slavonii – a od jisté doby rovněž v Čechách.

III.

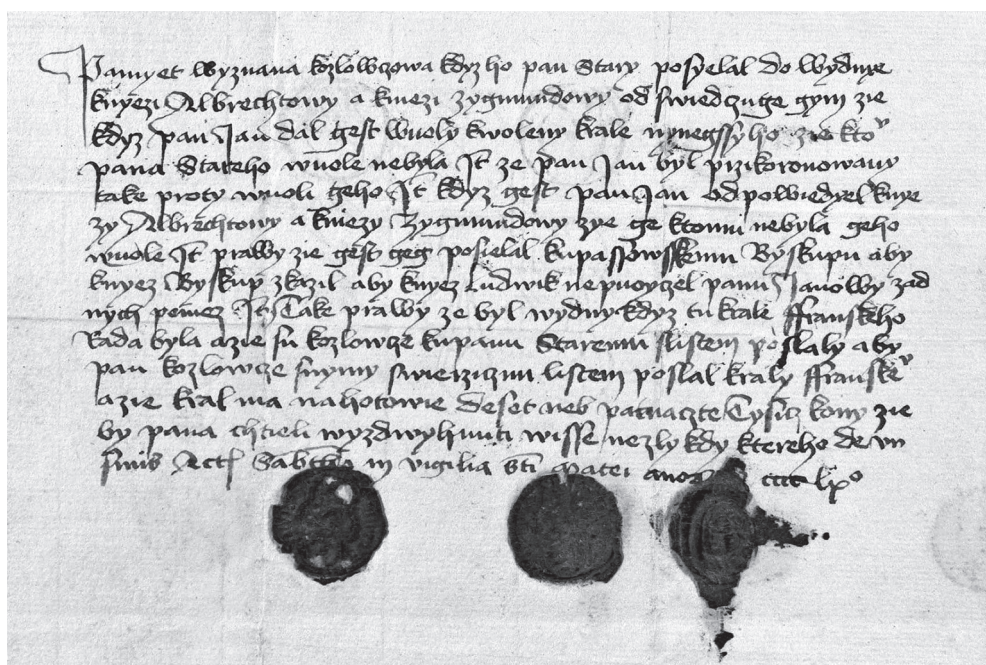
Jak staré je ale fiktivní příbuzenství Rožmberků s italskými Orsini? Bádání nad rožmberským mýtem o římském původu bylo zahájeno v druhé polovině 19. století z pozic diplomatické kritiky a společně s jejím metodickým zdokonalováním přistupovalo k této otázce čím dál tím hyperkritičtěji. Historičky a historikové vyjadřující se k tomuto problému svorně předpokládali, že mýtus musel vzniknout nedlouho před svou první artikulací v pramenech, neboť pokládali za vyloučené, že by mohl existovat delší dobu, aniž by byl o sobě zanechal doklad. Nejstarší zmínky o mýtu tak byly zároveň uváděny ve spojení s jeho (do psychologického portréту jednotlivce-falzátora lokalizovatelným) počátkem a čteny, po mém soudu nesprávně,

112) Franca ALLEGREZZA, *Organizzazione del potere e dinamiche familiari. Gli Orsini dal Duecento agli inizi del Quattrocento*, Roma 1998, s. 197.

113) Příklady viz P. MAŤA, *The false Orsini*, s. 182–189.

jako úmyslné, Rožmberky podnětené manipulace. Mlčení pramenů bylo pokládáno za doklad neexistence legendy.

Čteme-li ovšem doklady o legendě z 15. století sub specie poznatků získaných výzkumem podobných orsiniovských legend, ukáže se, že argument ex silentio neskýtá příliš pevnou oporu. Je velmi nápadné, že obě dvě první nesporná svědectví o rožmberské legendě naprosto nejeví znaky falza a navíc ani nepocházejí přímo od Rožmberků, a už vůbec se nezdají být produktem rožmberských snah o propagaci mýtu. Prvním z nich je tzv. Kozlovcova paměť z 20. září 1460 (obr. 5).¹¹⁴ Oldřich z Rožmberka vyslal v létě 1458 Jana Kozlovce¹¹⁵ do Vídně jako svého agenta k jednání s Albrechtem a Zikmundem Habsburským. Kozlovec měl oběma arcivévodům vyjádřit Rožmberkovu lítost nad neúspěchem habsburské kandidatury na český trůn a zároveň tlumočit nesouhlas starého pána s počínáním jeho vlastního syna Jana, který při královské volbě v březnu téhož roku podpořil Jiřího z Poděbrad, zúčastnil se Poděbradovy korunovace v květnu a nakonec společně s ním oběma Habsburkům opověděl. Kozlovec ve Vídni zastihl posly francouzského krá-

(5) Tzv. Kozlovcova paměť (20. září 1460). Státní oblastní archiv v Třeboni, Historica Třeboň, i. č. 2331, sign. 1810.

114) Antonín REZEK (ed.), *Dopisy rodů hradeckého a rosenberského od roku 1450 do 1526*, in: AČ 7, Praha 1887, s. 202–400, zde 234. Rezek dopis přepsal s chybami, přičemž mj. neporozuměl narážce na orsiniovské příbuzenství. Jeho čtení opravil F. BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka*, s. 182. Kozlovcova paměť je uložena ve Státním oblastním archivu v Třeboni, Historica Třeboň, i. č. 2331, sign. 1810.

115) K němu Robert ŠIMŮNEK, *Správní systém šlechtického dominia v pozdně středověkých Čechách. Rožmberská doména 1418–1472*, Praha 2005, s. 154, 298, 300, 303n., 309.

le – isenheimského preceptora Jeana de Champdenier (Jean Bertonneau) a lotrinského maršála Jeana de Fenestranges (Johann von Finstingen) – kteří byli rovněž zklamáni, že ani jejich panovník Karel VII. neměl úspěch se svou kandidaturou.¹¹⁶ S více než dvouletým odstupem pak Kozlovec – za účelem, o němž můžeme pouze spekulovat – o vídeňských jednáních a zároveň o svém poselství k pasovskému biskupu (jehož Oldřich žádal, aby mladému Rožmberkovi zmařil půjčku) sepsal stručnou paměť, která je také jediným dokladem o Kozlovcově cestě do Vídně. V ní se mj. uvádí, že se francouzští poslové ve Vídni snažili Oldřicha z Rožmberka Kozlovcovým prostřednictvím přimět k otevřenému vystoupení proti nově zvolenému králi a slibovali, že francouzský panovník může Rožmberka za pomoci vojenské intervence povznést jako doposud žádného *de Ursinis*.¹¹⁷

Není-li Kozlovcova paměť podvrhem (a není důvod, proč by za takový měla být pokládána),¹¹⁸ pak musela ursinská legenda existovat již v době jeho vídeňských jednání 1458. Ze svědectví ale především vyplývá jedna důležitá skutečnost, kterou dosavadní bádání nevzalo v potaz: Ursinským příbuzenstvím zde totiž nargumentuje Oldřich z Rožmberka, nýbrž francouzské poselstvo. České bádání, vycházející z představy o autochtonním původu rožmbersko-orsiniovske legendy v padělatelském okruhu Oldřicha z Rožmberka, tuto důležitou okolnost ponechalo bez povšimnutí a spontánně předpokládalo, že narážka na příbuzenskou fikci byla do textu záměrně včleněna z podnětu Oldřichova. Kozlovcova paměť tak byla bezděčně a nelogicky zařazena do kontextu rožmberských falz a podvrhů, kterými podle všeho není.¹¹⁹

116) O Champdenierově a Fenestrangesově legaci do Innsbrucku a Vídně a o jejím politickém pozadí Rudolf URBÁNEK, *Věk poděbradský* 3, Praha 1930 (= České dějiny III/3), s. 288n. a passim, a Werner MALECZEK, *Die diplomatischen Beziehungen zwischen Österreich und Frankreich in der Zeit von 1430 bis 1474*, Innsbruck 1968 (strojopisná doktorská práce), s. 164–170. K okolnostem královské volby roku 1458, ke kontextu francouzské politiky vůči českým zemím a k vzájemným diplomatickým vztahům srov. též Rudolf URBÁNEK, *Volba Jiřího z Poděbrad za krále českého*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy 5, 1932, s. 593–766.

117) „Item, také praví, že byl [ve] Vídni, když tu krále franského rada byla, a že sú Kozlovce ku pánu starému s listem poslali, aby pán Kozlovce s nimi s věřícím listem poslal [ke] králi franskému, a že král má na hotově deset neb patnácte tisíc koní, že by pána chtěli vyzdvihnúti výše nežli kdy kterého de Vrsinis.“ Státní oblastní archiv v Třeboni, Historica Třeboň, i. č. 2331, sign. 1810 (přepsáno dle originálu).

118) Účel Kozlovcova s více než dvouletým odstupem sepsaného svědectví nicméně zůstává nejasný. Z textu se nezdá, že by bylo psáno ve prospěch Oldřicha z Rožmberka, a starý pán v něm ani nevystupuje v příznivém světle. Snad Kozlovcova paměť souvisí se spory mezi Oldřichem a jeho synem Janem, které právě kolem roku 1460 dospěly do poměrně ostré fáze a byly řešeny za účasti krále Jiřího. V takovém případě lze Kozlovcovo svědectví chápat nejspíše jako kompromitující materiál *proti* Oldřichovi z Rožmberka, neboť dokládá jeho pletichy proti novému českému králi i proti vlastním synovi.

119) J. HRDLIČKA, *Legenda o dělení rúží*, s. 10, interpretuje Kozlovcovo svědectví, jako by bývalo šlo o Oldřichův podvrh: „Přestože duchovním otcem mýtu o italských kořenech rodu byl Oldřich II. z Rožmberka, neodvážil se ji [!] potvrdit listinným falzem. Zmínku o předcích z rodu Orsini pouze včlenil do ‚pravé‘ písemnosti ze září 1460, v níž vyjadřoval svůj nesouhlas s volbou Jiřího z Poděbrad českým králem.“ Již František Beneš se ocitl ve vleku svého přesvědčení, podle nějž byl Oldřich „původcem“ (byť ne „rozšiřovatelem“) legendy, a musel proto řešit rozpor, jak je možné, že takto významný odkaz na příbuzenství s Orsini pochází z pera třetí osoby. Beneš proto předpokládal, že „Kozlovcova výpověď mohla být diktována Oldřichem z Rožmberka“ (což je ale vzhledem k jejímu obsahu spíše

Lze jistě připustit, že na údajné příbuzenství Rožmberků s rodem Orsini upozornil francouzské vyslance ve Vídni přímo Kozlovec, nicméně stojí za povšimnutí, že právě zkušený diplomaté Champdenier a Fenestranges mohli mít povědomost o rožmberských aspiracích ze zcela jiného zdroje. Jak jsem ukázal výše, v případě orsiniovské legendy nešlo o lokální mýtus omezený na rožmberský rod a jednostranně šířený z Českého Krumlova do Evropy. Naopak, rožmberský Krumlov byl pouze jedním z několika ohnisek, kde lze tuto legendu v pozdním středověku doložit. Právě prostředí francouzského královského dvora nabízí případ jiný a velmi obdobný. Je jím výše zmíněná rodina Jouvenelů des Ursins, jejíž domnělý římský původ byl již roku 1410 uznáván kuriálními kruhy, a to zřejmě včetně samotných Orsiniů.¹²⁰ V roce 1445 římský prelát (a od roku 1448 kardinál) Latino Orsini (ca. 1411–1477) orsiniovský původ Jouvenelů slavnostně potvrdil.¹²¹ Jde mimochodem o téhož Latina Orsiniho, který později, v roce 1469, vystaví pro Jana z Rožmberka první ze známých listin, které potvrzovaly orsiniovský původ Rožmberků a o které budeme hovořit níže. O tom, že by mezi Jouvenely a Rožmberky existovalo přímé spojení, nemáme žádný doklad (ač z pozdější doby existuje celá řada zpráv o tom, že „fiktivní“ Orsiniové navazovali kontakty nejen k „pravým“ Orsiniům, nýbrž i mezi sebou navzájem¹²²). Že však Latino Orsini osobně znal vatislavského biskupa Jošta z Rožmberka, je nejen pravděpodobné, nýbrž také doložitelné pozdějším svědectvím.¹²³

Kariéry bratrů Jouvenelů des Ursins jsou z velké části spjaty právě s Karlem VII., jehož jménem se Champdenier a Fenestranges v létě 1458 snažili získat Oldřicha z Rožmberka pro vystoupení proti Jiřímu z Poděbrad. V letech 1445–1461 (a znovu od roku 1465 až do své smrti) zastával úřad francouzského královského kancléře Oldřichův vrstevník Guillaume Jouvenel des Ursins (1400–1472, obr. 6), významný politik, kterého jsme již v roce 1417 zastihli ve spojení s kardinálem Giordanem

nepravděpodobné). Oldřich prý „neměl sice odvalu vyvolat fikci listinným dokladem, ale vyvolat ji chtěl. Šel pouze cestou méně nápadnou a oklikou. Oslavnými básněmi a pamětí Kozlovcovou.“ Své mínění Beneš shrnul v anakolutické formulaci, která snad nejlépe vyjadřuje jeho rozpaky: „Ale ať již je tato písemnost jakkoli postižitelná podezřením nebo nějakými pochybnostmi, snad přesvědčivě dokládá, že na myšlenku spojení Ursinů s Rožmberky přišel Oldřich nebo za něho a ve spojení s ním se mu tato myšlenka dostala do vědomí.“ F. BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka*, s. 182, 189. Anna KUBÍKOVÁ, „*Výpověď krále Jana z jiného úhlu pohledu*“, in: *Sto let od narození profesora Jindřicha Šebánka*, Brno 2000, s. 129–136, zde 130n., označuje Kozlovcovu pamět za „vyznání ‚starého pána‘ Oldřicha z Rožmberka“ (tedy nikoliv Kozlovce). R. ŠIMŮNEK, *Správní systém*, s. 299n., uvádí Kozlovcovu pamět jako příklad písemných relací, jaké rožmberští poslové vyhotovovali po návratu z diplomatických jednání. Časový odstup mezi misí a zpísemněním však ponechává bez vysvětlení.

120) Viz výše.

121) Text potvrzení je otištěn v přílohách k edici Jouvenelovy kroniky: IVVNAL, *Histoire*, s. 673n. Nejstarší rukopisný exemplář listiny – dvojitý vidimus z roku 1447 a 1464 v kopii ze 17. století – nalezl P. S. LEWIS, *La noblesse*, s. 87n.

122) Řadu dokladů uvádím ve svém článku o orsiniovských příbuzenských fikcích: P. MAŤA, *The false Orsini*, *passim*. I Vilém z Rožmberka navázal 1558 spojení s Franzem Ursinem z Blagaje, žádaje ho o poskytnutí dokumentů, které by objasnily jejich společný původ. České bádání tuto epizodu přehlédlo (viz tamtéž, s. 178).

123) Viz listinu Cosima Miglioratiho řečeného Orsini z 22. února 1481 potvrzující příbuzenství Rožmberků s Orsini, o které níže.

(6) Guillaume Jouvenel des Ursins (1400–1472), kancléř francouzských králů Karla VII. a Ludvíka XI., na portrétu Jeana Fouqueta (zřejmě z první poloviny šedesátých let 15. století). V pozadí dva orsiniovské erby, každý s dvěma medvědími štítonoši. Paříž, Musée du Louvre, INV 9619.

Orsinim¹²⁴ a kterého také Giordanův synovec kardinál Latino Orsini tituloval – doklad mimochodem pochází právě z roku 1458 – jako *consanguineo nostro carissimo*.¹²⁵ Guillaume byl tedy kancléřem i v roce, kdy francouzské poselstvo vyjednávalo ve Vídni s Kozlovcem, a sám byl o českých poměrech informován. Byl to tentýž Guillaume Jouvenel des Ursins, který v prosinci 1457 jednal v Tours se šlechtickými diplomaty českého krále Ladislava Pohrobka o jeho plánovaném sňatku s francouzskou princeznou.¹²⁶ Za zmínku konečně stojí také skutečnost, že se francouzské mise do Vídně v roce 1458 zúčastnil rovněž Adolf z Marky (*Messire Adolf de la Marck, Chevalier*), tedy člen dalšího rodu, který své počátky spojoval s Římem a s domem Orsiniů. Víme, že právě jej vypravil Jean de Champdenier z Vídně s listem datovaným 8. června 1458 k francouzskému dauphinovi.¹²⁷

Nic nám tedy nebrání uvěřit, že Champdenier a Fenestranges, když v roce 1458 prostřednictvím agenta Kozlovce Oldři-

chovi z Rožmberka slibovali, že jej francouzský král vyvýší jako doposud žádného jiného *de Ursinis*, dobře věděli, na jakou strunu udeřit.¹²⁸ Argument, uvedený v Kozlovcově svědectví zdánlivě jen mimoděk, totiž dostává smysl teprve s ohledem na kariéru Jouvenelů: Byl to právě francouzský král Karel VII., kdo stál za církevními i světskými kariérami jiných mužů *de Ursinis* – biskupů Jeana II. (1388–1473) a Jacquese (1410–1457) Jouvenelů – a kdo právě z jejich bratra Guillaumea Jouvenela v roce 1445 učinil svého kancléře (obr. 7).¹²⁹ Vysvětluje to také dosavadní interpretační potíže

124) Viz pozn. 106.

125) P. S. LEWIS, *La noblesse*, s. 83.

126) R. URBÁNEK, *Věk poděbradský* 3, s. 217.

127) [Charles Pinot] DUCLOS, *Recueil de pièces pour servir de suite a l'histoire de Louis XI.*, La Haye 1746, s. 169n.; [Jules] DE CHESTRET DE HANEFPE, *Histoire de la maison de la Marck y compris les Clèves de la seconde race*, Liège 1898, s. 296n.

128) Z Kozlovcova svědectví lze usuzovat, že tento argument mohl být obsažen v listu, který prý oba diplomaté poslali Oldřichovi z Rožmberka a jehož obsah Kozlovec shrnoval. List ovšem není dochován.

129) Jean II. Jouvenel byl od roku 1431 biskupem v Beauvais, od 1444 biskupem v Laonu a od 1449 konečně arcibiskupem remešským, v kterémžto úřadě nahradil svého mladšího bratra Jacquese, jenž byl remešským arcibiskupem od roku 1444. Oba Jouvenelové, stejně jako jejich bratr Guillaume, před převzetím úřadů a zčásti souběžně s nimi zastávali řadu úřadů na královském dvoře. Dobrý přehled o jejich kariérách podávají Peter Shervey LEWIS, *Jouvenel des Ursins*, in: *Lexikon des Mittelalters* 5,

(7) Francouzský král Karel VII. a jeho synové dauphin Ludvík (XI.) a Karel vévoda z Berry s dvěma nejvyššími hodnostáři francouzského království: konstáblem Arthurem de Richemont (pozdějším vévodou bretaňským) a kancléřem Guillaumem Jouvenelem des Ursins (s orsiniovským erbem). Fiktivní příbuzný Orsiniů a Rožmberků v nejlepší společnosti. Iluminace v erbovníku herolda Gillese le Bouvier řečeného Berry (kolem roku 1450), Paříž, Bibliothèque nationale de France, ms. fr. 4985.

O Pinvičkovi není známo více, než o sobě prozradil ve svých glosách ve zmíněném rukopisu,¹³³ v každém případě však nelze doložit, že by měl jakýkoliv vztah k rožmberskému prostředí. Radko Šťastný předpokládal na základě důvtipného

s Kozlovcovou pamětí, které vyplývaly ze zdánlivého rozporu, že Oldřich z Rožmberka coby domnělý autor mýtu v písemnosti nijak nepromlouvá. Pokud je tato úvaha správná, znamená to ovšem také, že v roce 1458 byl orsiniovský původ Rožmberků znám v překvapivě širokých souvislostech.¹³⁰

Odpovídal by tomu i charakter druhého z obou doposud známých nejstarších svědectví: Je jím dvojřádkové rozvedení verše 59/26 (*Od toho boje ruozie nahoru vznide / len mi mluviti, kak ten rod vzjide*) v pozdně středověké adaptaci Dalimilovy kroniky, jak je společně s několika dalšími staročeskými texty obsažena v tzv. Zebererově rukopisném sborníku (obr. 8). Podle těchto dvou veršů připojených k pasáži, v níž takřečený Dalimil popletl dohromady dvě historicky doložitelná střetnutí (1109 a 1179), *tit' [tj. páni z Růže] jsú z Uršinóv vyšli / a z římských kniežat sú přišli*.¹³¹ Máme štěstí, že Zebererův rukopis je datován a je znám i jeho písař. Byl jím Jan z Domažlic řečený Pinvička, který opsání tohoto – neznámo nicméně, do jaké míry jím rovněž redigovaného – textu dokončil 12. března 1459 v Ledči nad Sázavou, kde působil jako učitel.¹³²

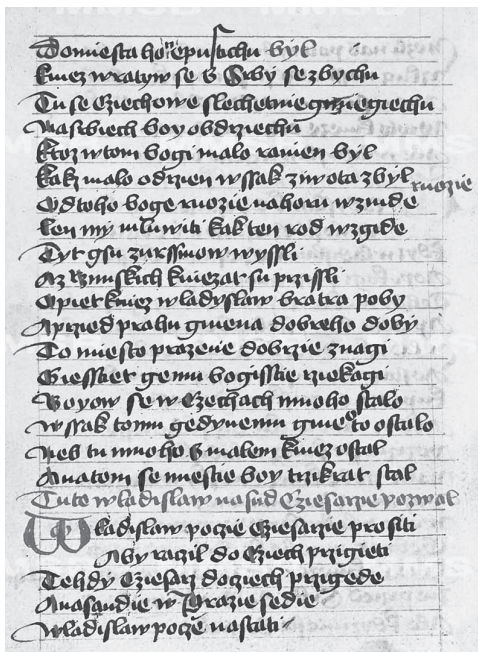
München – Zürich 1991, s. 639; Heribert MÜLLER, *Die Franzosen, Frankreich und das Basler Konzil (1431–1449)* I, Paderborn atd. 1990, s. 393–414 (s odkazy na další literaturu).

130) Je proto skutečně výrazem pouhé zdvořilosti, pokud francouzský král Ludvík XI. 15. června 1464 přijal, v souvislosti s jednáním o spojeneckou smlouvu s Jiřím z Poděbrad a s legací Albrechta Kostky z Postupic ke královskému dvoru, vratislavského biskupa Jošta z Rožmberka do své rady, označuje jej slovy *dilectus consanguineus noster Jodocus de Rozmberg*? Státní oblastní archiv v Třeboni, Cizí rody – z Rožmberka, 3/29. Bohužel není známo znění paralelní listiny vystavené pro Albrechta Kostku. K listu srov. Th. WAGNER – F. MAREŠ, *O původu Vítkovců*, s. 220n.

131) Pavel R. POKORNÝ, *K tak zvanému posunu fikce*, s. 23–24; *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1–2*, ed. Jiří DAŇHELKA – Karel HÁDEK – Bohuslav HAVRÁNEK – Naděžda KVÍTKOVÁ, Praha 1988, zde 2, s. 89; Marie BLÁHOVÁ, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila (3) v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota*, Praha 1995, s. 361.

132) *Staročeská kronika* 1, s. 41n.

133) Josef JIREČEK, *Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku I*, Praha 1875, s. 112.

(8) Tzv. Zebererův (ledečský) rukopis Jana z Domažlic řečeného Pinvička (1459) s pozdně středověkou redakcí Dalimilovy kroniky (pasáž o původu pánů z Růže z rodu Orsini). Praha, Knihovna Národního muzea v Praze, sign. II F 8, fol. 55^v.

kou *Záviše královů pojal*.¹³⁴ Pátý z domnělých „rožmberských rysů“ Zebererova rukopisu – svatovojtěšský přídavek ve 32. kapitole – zde můžeme rovnou označit za irelevantní.¹³⁷

134) Radko ŠTASTNÝ, *Rukopis Dalimilovy kroniky z poděbradské doby. Autor, dobové a literární souvislosti, ideové zaměření*, Česká literatura 28, 1980, s. 537–551, zde 548.

135) R. ŠTASTNÝ, *Rukopis*, s. 548, šel tak daleko, že vznik této textové verze datoval do let 1440–1442, ovšem na značně sporném základě a opíraje se při tom o neméně spekulativní úvahy Salabovy (viz pozn. 7). Dodejme, že Štastný nebyl plně obeznámen s vývojem bádání o orsiniovském mýtu u Rožmberků, neznal podle všeho práce Blaženy Rynešové a Františka Beneše a nevěděl, že připsání podvržené Výpovědi krále Jana Oldřichovi II. z Rožmberka badatelé dávno odmítli.

136) R. ŠTASTNÝ, *Rukopis*, s. 546n. Glosu vztahující se k Dětochovi z Třebelovic, s níž si Štastný nevěděl rady, lze vysvětlit tím, že tento šlechtic odkázal svůj majetek Petrovi I. z Rožmberka. Robert ŠIMŮNEK, *Dědictví po Čeňkovi z Vartenberka. K rožmbersko-vartenberským vztahům v 1. polovině 15. století*, Mediaevalia Historica Bohemica 5, 1998, s. 105–118, zde 109.

137) R. ŠTASTNÝ, *Rukopis*, s. 547, s odkazem na Balbinem předpokládaný shodný původ Slavníkovců s Vítkovci. Tento mýtus, opírající se o *polskou* interpretaci původu svatého Vojtěcha, je totiž poměrně mladý a pochází podle všeho teprve od Bartoloměje Paprockého, viz Petr MAŤA, „*De Rosenbergiis Bohemis plura sunt controversa*.“ *Rožmberkové ve šlechtické paměti 17. století*, in: Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, red. Jaroslav Pánek, České Budějovice 2011, s. 626–631, zde 629. O jeho popularizaci a další rozvinutí se zasloužil výše zmíněný dominikánský hagiograf Abraham Bzowski, a to komentovanou edicí první svatovojtěšské (tzv. Canapariovy) legendy, jež vyšla – s dedikací braccianskému knížeti Paolu Giordanovi II. Orsinimu – pod titulem „S. Adalberti Vrsini Comititis

textového rozboru, že Pinvička text pouze opsal z nedochované předlohy, a vyslovil dále hypotézu, že tato předloha vznikla na objednávku Oldřicha II. z Rožmberka, který tím „chtěl podpořit svou rodovou mocenskou politiku“, konkrétně své zvolení českým králem.¹³⁴ Argumentem pro takové – dodejme, že značně spekulativní – připsání¹³⁵ byly především marginální, červeným inkoustem provedené glosy, které v Pinvičkově rukopisu poukazují na některé pasáže kroniky. Štastný našel celkem pět takovýchto rožmberských „rysů“ textu: Kromě citovaného verše (rozvedeného o odkaz na orsiniovský původ), který je komentován stručnou glosou *ruozie*, jde o zmínku o hrdinském činu Dětocha z Třebelovic, rovněž interpolovanou pouze v této textové verzi (glosa: *rožmberský*), a o dvě marginálie vztahující se k Závišovi z Falkenštejna: Glosou *o Závišovi* je uvedena první zmínka v textu o něm, Závišův sňatek s královnou je pak komentován marginální poznám-

Za připomenutí ovšem stojí, že v rukopisu jsou ještě glosy další, Šťastným nezmi-
něné. Odkazují např. na jména Vlastiných spolubojovnic v dívčí válce (*haitmanice*),
dobytí Kouřimi (*tuto Kuřimě dobyl kněz*), získání relikvie Borešem z Rýzemberka
v bitvě u Kressenbrunnu (*s[vatéh]o Jana prst*), korunovaci Václava II. (*Václav dru-
hý*) a hrdinské činy Viléma Zajíce z Valdeka (*O Vilémovi Zajícovi*) a Jana ze Stráže
(*O panu Janovi Strážském*).¹³⁸ Vidíme tedy, že glosy se nevztahují pouze k rožm-
berskému prostředí, nýbrž že autor (nebo opisovatel) poukazoval, byť pouze zříd-
ka, na různé momenty, které se týkaly minulosti významných šlechtických hrdinů
z různých rodů.

Samo připsání vzniku této textové verze Dalimilovy kroniky rožmberskému pro-
středí – ponecháme-li stranou snahu o přesnou dataci a nedostatečně podložené
spekulace o účelovém charakteru této textové verze – tedy není možno pokládat
za nesporné,¹³⁹ a to tím spíše, že hlavním z argumentů pro takové připsání byl
právě předpoklad, že Oldřich II. z Rožmberka byl původcem orsiniovského mýtu.
Byl jím však opravdu? I v případě, že by tato textová varianta s interpolovaným
poukazem na orsiniovský původ opravdu bývala vznikla v rožmberském prostředí
nebo na rožmberskou objednávku (což nepovažuji za plně prokazatelné), nemáme
žádnou jistotu, zda k tomu opravdu došlo teprve za Oldřicha z Rožmberka. Tím
méně pak můžeme na základě tohoto pramene datovat vznik mýtu. Vročení Pinvič-
kova rukopisu (1459) není ničím více než termínem ad quem. Oldřichovo autorství
legendy tímto textem zdůvodňovat nelze – šlo by o argumentaci kruhem, jelikož

Rosembergi [...] Vita & passio“ jako přívazek se zvláštní paginací ke spisu Abraham BZOUJUS, *Silvester II. Caesivs Aquitanvs pont. max.*, Roma 1629. Bzowski ve svých historických komentářích dokládá, že autorem jím vydané legendy byl papež Silvestr II. (999–1003) a že *Gente Vrsina, Sanctum Adalbertum natum esse* (s. 42). Přitom se (na s. 4) neprávem odvolával na polského kronikáře Macieje z Miechowa (1457–1523): *Matthias Mechowius Regum Poloniae Chronographus, insinuat gente fuisse Vrsinum, stirpe Rosembergium: quod nos inferius ad oculus ostendemus, ex eiusdem lib. 2. de rebus Poloniae*. Miechowitova *Chronica Polonorum*, sepsaná v druhém desetiletí 16. století, vyšla poprvé tiskem roku 1519. Rožmberské přibuzenství sv. Vojtěcha se v ní ovšem nepřipomíná, Miechowita zde (v osmé kapitole druhé knihy) pouze uvádí, že sv. Vojtěch byl *e nobilibus parentibus*, synem Slavníka a Střezislavy, viz [Maciej z Miechowa] *Chronica Polonorum*, s.d. [1521], s. 30. Bzowského zdrojem pro spojení sv. Vojtěcha s Rožmberky a Orsini byl nepochybně Paprocký, ač se na něj Bzowski nikde neodvolává. Paprocký sám se zřejmě inspiroval Hájkovou kronikou, konkrétně popisem bitvy u Chlumce (1126), v níž prý byl na svatováclavském kopí nesen Slavníkův praporec s erbovním znamením („všecken štít zlatý a přeseň štrychy černé a uprostřed štrych bílý široký a na něm tři růže červené“), Václav HÁJEK z LIBOČAN, *Kronika česká*, ed. Jan LINKA, Praha 2013, s. 419 (za upozornění vděčím Robertovi Novotnému). Editorův názor, že Hájek touto pasáží „chce [...] naznačit přibuzenství Rožmberků se Slavníkovi“, neboť popsáný erb se prý „blíží podobě velkého rožmberského znaku“, pokládám za diskutabilní a neprokazatelný. Vilém z Rožmberka ostatně upravil rožmberský znak (i v nové podobě jen velmi vzdáleně připomínající erbovní znamení popisované Hájkem) teprve řadu let po vydání Hájkovy kroniky.

138) Viz *Staročeská kronika* 1–2, verše 11/85, 74/06, 85/20, 86/20–21, 87/07, přídavek za 95/32, 100/11, 101/09. Srov. s textem Dalimilovy kroniky v Zebererově rukopisu, Knihovna Národního muzea v Praze, sign. II F 8.

139) Rezervovaně ho přijímají rovněž editoři Dalimilovy kroniky, kteří Šťastným citovaná místa pokládají za „[z]cela ojedinělá a naprosto nenápadná“ a dokládají, že Pinvička se přece jen podílel na dotváření této textové verze, *Staročeská kronika* 1, 41n. Také R. ŠIMŮNEK, *Reprezentace*, s. 292, předpokládá, že „skutku marginální“ orsiniovská marginálie „s přímou iniciativou Rožmberků snad ani nesouvisela“.

text byl uveden do souvislosti s Oldřichem II. a jeho dobou právě a především poukazem na příbuzenskou fikci. Všechny Štátného ostatní argumenty jsou již pouze podpůrné povahy.

Opět jde tedy o dokument, v němž se odkaz k orsiniovskému původu Rožmberků objevuje více méně mimoděk, mezi četnými dalšími úpravami textu, které rozměňují původní znění Dalimilovy kroniky. „Falzátorský“ úmysl ze strany Rožmberků zde není prokazatelný, a nezdá se být o mnoho pravděpodobnější, nežli je tomu v případě Kozlovcovy paměti. Stačí konec konců vzpomenout, jak nápadným dojmem naopak působí skutečný rožmberský podvrh týkající se rodové minulosti, jímž je Výpověď krále Jana, vyhotovená snad někdy kolem roku 1500. Pokud by Oldřich z Rožmberka chtěl skutečně vytvářet novou tradici, opravdu by to činil takto zoufale okrajovým způsobem, tj. diktoval by Kozlovcovi do pera nenápadný a obtížně čitelný¹⁴⁰ odkaz (nota bene v textu kompromitujícím jeho samého), nebo by nechával nenápadně interpolovat veršovanou kroniku? Ani jedno z těchto svědectví nesvědčí o tom, že by za ním stál úmysl legendu činit věrohodnější nebo ji propagovat. Pokládám za pravděpodobnější, že tato svědectví odrážejí skutečnost, že povědomí o orsiniovském původu Rožmberků již *existovalo*, a to možná v převkypivě širokých souřadnicích: od francouzské diplomacie až po české venkovsko-městské prostředí mimo vlastní rožmberská panství.

Obraťme proto pozornost k chronologicky následujícímu svědectví, totiž k listinnému potvrzení příbuzenství, které pro Jana z Rožmberka vystavil kardinál Latino Orsini 22. března 1469 v Římě. Listina je dobře známa a její obsah byl v literatuře mnohokrát shrnut. Vydavatel se pozastavuje nad tím, kterak mnozí v Čechách i v jiných krajinách (*nonnulli tam impartibus et Regno Boemie quam in aliis forsitan prouinciis et regnis*) pochybují o tom, že Jan *de Ursinis*, jinak z Rožmberka, a jeho předkové (*Vir Illustris et Magnificus dominus Iohannes de Vrsinis alias de Rosembergh nuncupatus [...] et antecessores seu progenitores sui*) pocházejí z Říma z rodu Orsini (*ortum et originem sive principium habuerint impartibus alme vrbis Rome ab Illustri et celleberima domo et progenie de Vrsinis*). Aby vyvrátil omyl pochybovačů (*falsam opinionem*), prohlašuje kardinál Latino, že mnohokrát slyšel od svých předků, že Jan z Rožmberka a jeho předkové pocházejí z domu a rodu Orsiniů (*Nos sepe ac sepius a quampluribus et diuersis antiquis dominis et Illustribus viris maioribus nostris de prefata progenie et domo nostra de Vrsinis publice dici et pro re uera ac indubitata teneri audiuimus et intelleximus, quod prenominatus Illustris et magnificus dominus Iohannes de Vrsinis de Rosembergh Baro [...] Consanguineus noster prefatus et maiores antiqui et progenitores sui [...] semper fuerunt [...] de domo et stirpe de Vrsinis*). Jejich předkové prý odešli z Itálie s jedním císařem a byli vyvýšeni v Čechách, kde získali statky a založili svá sídla (*ex Italia cum quondam imperatore recedentes impartibus Boemie [...] magnificati fuerint et dominium*

140) Jak bylo uvedeno výše (pozn. 114), nepodařilo se editorovi Kozlovcovy paměti přechystit klíčové místo („de Vrsinis“), mj. proto, že „[p]ísař toto latinské slovo [...] nepsal gotickou polokursivou, užil v latinských textech obvyklejšího ostrého s (ne kulatého), a u písmene r je viditelné, že se mu poněkud smekla ruka, při čemž hoření oblouček písmene r protáhl o něco doleji, takže vypadá jako nedotažené n“, jak konstatoval F. BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka*, s. 182, který toto místo jako první přečetl správně.

acquisiuerint, sedesque firmauerint suas). Kardinál Latino i jeho příbuzní (*Nos et alii de nostra stirpe et progenie de Vrsinis*) pokládá Jana z Rožmberka i jeho syny za své pravé příbuzné a členy svého domu (*inter alios dominos et Barones dicte domus habere, tenere et reputare*) a nabádá všechny ostatní, aby Jana z Rožmberka a jeho potomky užívající stejný erb (*eadem arma et insignia portantes, que alii de progenie et domo predicta portant*) považovali za pravé členy ursinského domu (*pro talibus de stirpe et progenie nostra de Vrsinis teneant, tractent et reputent*), což kardinál slibuje oplatit vděkem celého společného rodu Orsiniů (*recepturi ex inde a nobis et aliis Baronibus Consanguineis nostris debitam, cum se facultas obtulerit, prout cupimus, recompensam*).¹⁴¹

V historiografii byla zdůrazněna úvodní formulace listiny zmiňující pochybovače. Tato pasáž byla vykládána jako důkaz nesamozřejmosti legendy a její nezakotvenosti v povědomí. Je ovšem otázkou, zda odkaz k pochybovačům „v českých zemích, Českém království a snad i jiných zemích a královstvích“ není třeba interpretovat spíše jako nepřímé svědectví o rozšíření mýtu. Jak ukázal Lewis, pochybnosti provázely příbuzenskou fikci Jouvenelů po staletí, aniž by jí ubíraly na účinnosti.¹⁴² V listině Latina Orsiniho může ovšem také jít pouze o rétorický prvek, který uváděl vlastní dispoziční část listiny.

Neméně zajímavý než obsah listiny je ovšem kontext jejího vydání. Je jím několikaletý zápas kurie o získání Jana z Rožmberka pro válku proti Jiřímu z Poděbrad. Rožmberk sehrál v tomto konfliktu poměrně významnou roli.¹⁴³ Ačkoliv v listopadu 1465 sám stál u zrodu Zelenohorské jednoty, distancoval se záhy od ostatních katolických šlechticů a přidržel se krále Jiřího, a to i přes nabádání svého bratra, vratislavského biskupa Jošta, a dokonce i poté, co byli Poděbrad a jeho podporovatelé koncem roku 1466 uvrženi do klatby. Eskalace konfliktu zatáhla Rožmberka na jaře 1467 na králově straně do války s jednotníky a přinesla jeho panstvím velká strádání. Rožmberk se ocitl pod vzrůstajícím tlakem nejen ze strany odbojného katolického panstva, nýbrž i papežské kurie, která Rožmberkovo váhání sledovala od počátku velmi bedlivě a s rostoucím znepokojením.¹⁴⁴ V létě 1467 byl nad rožmberskými panstvími vyhlášen interdikt. Po několika měsících domácí války se Janova situace stala neudržitelnou a Rožmberk v září zahájil jednání s protivnou stranou o uzavření příměří. Katolická strana naléhala, aby se Jan hned připojil k operacím proti Poděbradovi, Rožmberk naopak sebezáchovně usiloval o neutralitu v konfliktu a snažil se jednání potahovat, mj. vysláním vlastního poselství do Říma, které mělo papeži vysvětlit jeho postoj. Neutralitu, zahájenou příměřím v říjnu 1467, byl Rožmberk schopen udržet do konce srpna 1468, kdy byl okolnostmi a trvajícím interdiktem donucen připojit se na stranu odbojníků, uznat Matyáše Korvína a vyhlásit válku

141) Státní oblastní archiv v Třeboni, Cizí rody – z Rožmberka, sign. 218.

142) P. S. LEWIS, *La noblesse*, s. 82, 85–89, 95.

143) Deatlně ji analyzoval František BENEŠ, *Zradil Jan z Rožmberka krále Jiřího Poděbradského?*, Jihočeský sborník historický 35, 1966, s. 115–137, z jehož studie a jím citovaných pramenů vycházím v tomto odstavci.

144) Srov. zprávu, kterou 17. července 1466 posílal Fabian Hanko z Říma Vratislavským, Hermann MARKGRAF (Hg.), *Politische Correspondenz Breslau im Zeitalter Georgs von Podiebrad II*, in: *Scriptores rerum silesiacarum* 9, Breslau 1874, s. 180.

králi Jiřímu. Někdy na začátku roku 1469 pak Rožmberk vyslal do Říma augustiniánského kanovníka Straunku, o němž se zachoval doklad ke dni 23. března 1469, kdy byl dán pokyn, aby mu bylo z papežské pokladny vyplaceno 15 dukátů.¹⁴⁵

Listina Latina Orsiniho pro Jana z Rožmberka byla vystavena o den dříve, a souvisí tedy nepochybně se Straunkovou misí, o níž jinak nevíme nic bližšího. Badatelé postřehli, že Rožmberk mohl dostat listinu „odměnou [...] za politické ústupky z roku 1468“,¹⁴⁶ avšak jinak předpokládali iniciativu na jeho straně. Byl však Jan z Rožmberka skutečně tím, kdo žádal o podobné gesto? Víme, že papežská kurie nasadila od roku 1466 všechny páky, aby Jana z Rožmberka vytrhla z králova tábora a zapojila do vojenských operací papežské strany, což se jí nakonec podařilo. Rožmberk však v této době o prohlubování svazků s Římem podle všeho příliš nestál a i po změně tábora zůstával mezi českým katolickým panstvem slabým článkem. Již koncem roku 1469 ostatně vstoupil s Jiřím z Poděbrad v separátní jednání o roční příměří.¹⁴⁷

Není tedy třeba číst toto listinné potvrzení, poukazující na širokou solidaritu orsiniovského domu, spíše jako jeden z nástrojů kuriálních diplomatů (mezi něž Latino Orsini jako jeden z čelných kardinálů nepochybně patřil),¹⁴⁸ kterým měl být lavírující Rožmberk udržen na papežské straně? Víme již, že analogicky postupoval v roce 1410 Jan XXIII., když se snažil, nepochybně s vědomím a podporou kardinála Giordana Orsiniho, naklonit si pomocí obdobného gesta Jeana I. Jovenela. V životě Latina Orsiniho ostatně také nešlo o ojedinělý případ: Již v roce 1445 tento mladý prelát potvrdil fiktivní genealogii spojující Jovenely a Orsini¹⁴⁹ a vydal snad rovněž – v neznámém roce a za neznámých okolností – obdobné listinné svědectví o orsiniovském původu pro vratislavského biskupa Jošta z Rožmberka († 1467).¹⁵⁰ Latino si tedy podle všeho byl vědom širě a nadnárodního charakteru ursinského domu. Připustíme-li tento pohled, jsou to – obdobně jako při vídeňských jednáních v roce 1458 – znovu zahraniční aktéři, kdo Rožmberkům lichotivě připomíná jejich orsiniovský původ v okamžiku, kdy potřebují jejich loajalitu a součinnost. Příbuzenská fikce v těchto situacích neslouží Rožmberkům k posilování výjimečného postavení, nýbrž je nástrojem zahraničních aktérů při získávání rožmberské podpory.

145) *Repertorium Germanicum* IX/1. *Verzeichnis der in den Registern und Kameralakten Pauls II. vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des Deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien 1464–1471*, red. Hubert HÖING – Heiko LEERHOFF – Michael REIMANN, T. 1: Text, Tübingen 2000, s. 836, č. 5678. Informaci znal již F. BENEŠ, *Zradil Jan*, s. 131.

146) A. KUBÍKOVÁ, *Výpověď*, s. 131.

147) F. BENEŠ, *Zradil Jan*, s. 133.

148) Paola PAVAN, *Orsini, Latino*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 79, Roma 2013, s. 666n.

149) I. IVVINAL DES VRSINS, *Histoire*, s. 673n.

150) Ve své listině z roku 1481, o níž bude řeč vzápětí, totiž Carlo Migliorati připomínal, že *Dominus Latinus bonae memoriae [...] habuit pro consanguineo suo et familiae nostrae Reverendissimo in Christo Patrem Dominum Jodocum de Rosis [...] et ita appellavit, et reputavit, et per suae Reverendissimae Dominationis patentes litteras suo pontificali sigillo munitas fidei universis et singulis, recognoscens praedictum Dominum episcopum in consanguineum suum et familie et domus suae...* Na nedochovanou listinu pro Jošta, která by byla nejstarší z celé série listinných potvrzení pro Rožmberky (pokud ovšem nejde o záměnu s listinou vydanou pro Jana z Rožmberka 1469), upozornila A. KUBÍKOVÁ, *Výpověď*, s. 131.

Do obdobného rámce lze začlenit i obě následující listinná potvrzení legendy, která, jak se zdá, obě souvisejí s misí papežského legáta Orsa Orsiniho († 1495) do střední Evropy v roce 1481. První z nich nese datum 22. února 1481 a v Římě jej pro Voka z Rožmberka (*consanguineo & tanquam fratri nostro amantissimo*) vystavil kardinál Cosimo Migliorati († 1481), který se pokládal za příslušníka orsinického klanu, ač k němu přínáležel pouze po matce Eleně Orsini provdané za Gentile Miglioratiho. Elena byla sestrou nám již známého kardinála Latina z braccianské linie Orsiniů, a Cosimo byl tedy jeho synovcem. V římském prostředí byl Migliorati znám pod označením *cardinalis Ursinus*¹⁵¹ a rovněž ve své listině pro Rožmberky se tituloval *Cosmus [...] Cardinalis de Ursinis*,¹⁵² což vedlo dosavadní badatele nad rožmberským mýtem k přesvědčení, že Cosimo patřil mezi „skutečné“ Orsini. Synovcem kardinála Latina (a tedy Cosimovým bratrancem) byl rovněž Orso Orsini, syn Lorenza Orsiniho z rodové větve Monterotondo a Latinovy druhé sestry Clarice Orsini. Orsovo oficiální pověření střeoevropskou legací (do Německa, Uher, Polska, Čech a „Dácie“) s hlavním úkolem zprostředkovat smíření mezi císařem a uherským králem sice nese teprve datum 7. března, avšak již 7. února se předpokládalo, že právě on nahradí původně jmenovaného kardinála Giovanni Battistu Ciba, který tehdy legaci odmítl.¹⁵³ Lze mít tedy důvodně za to, že krátce poté skonavší kardinál Cosimo Migliorati své listinné svědectví pro Rožmberky (vzpomínající na kardinála Latina Orsiniho, který prý považoval Jošta z Rožmberka za svého pokrevence) vystavil v průběhu příprav svého bratrance na odjezd do Zaalpí. Papežský legát Orso Orsini tuto listinu zřejmě nesl jako pozornost pro Voka z Rožmberka, kterého téhož roku navštívil na Českém Krumlově a od nějž snad očekával pomoc a možná i osobní doporučení pro usnadnění své legace. Při návštěvě Krumlova (na své cestě z Budína přes Vídeň do Norimberka k říšskému sněmu)¹⁵⁴ pak legát Orso 17. července 1481 vystavil obdobné listinné potvrzení pro bratry Voka, Petra a Oldřicha z Rožmberka i sám za sebe.¹⁵⁵ Zdá se tedy, že i obě tato svědectví o orsiniovském původu Rožm-

151) Enrico CARUSI (ed.), *Il diario romano di Jacopo Gherardi da Volterra*, Città di Castello 1904 (= *Rerum italicarum scriptores* 23/3), s. 34. Cosimo Migliorati zemřel ještě téhož roku 21. listopadu v orsiniovském sídelním městě Bracciano: *Mellioratorum paterna familia, ducebat originem, ab Ursinis vero materna, a qua etiam cognomen acceperat*, tamtéž, s. 80.

152) Státní oblastní archiv v Třeboni, Cizí rody – z Rožmberka, sign. 241.

153) *Cardinalis Melfitensis [...] in senatu qui hodie mercurii die vii february habitus est, legationem sibi destinatam sponte deposuit, ei suffectum dicunt Ursum Ursinum Theanensem episcopum, virum doctum et in civili scientia consultissimum...* E. CARUSI, *Il diario romano*, s. 34, 36n. K Orsově legaci do střední Evropy (k císaři a k uherskému králi) Antonín KALOUS, *Plenitudo Potestatis in Partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526)*, Brno 2010, s. 299–301 a passim.

154) Itinerář Orsovy střeoevropské mise je znám pouze v hrubých rysech: 17. května 1481 je doložen ve Vídni (Joseph SCHLECHT, *Andrea Zamometić und der Basler Konzilsversuch vom Jahre 1482 I*, Paderborn 1903, s. 135); na konci června dorazil Orsini do Budína (Vilmos FRAKNÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a Római Szent-Székel II: 1480–1526*, Budapest 1902, s. 168); stížnost uherského krále na Orsiniho z 13. července byla sepsána záhy po jeho odjezdu od dvora (*Matyás király levelei. Küllügyi osztály II: 1480–1490*, ed. Vilmos FRAKNÓI, Budapest 1895, s. 134: *...protinus, ut hinc abiit, ad caesarem recto itinere [se] contulit...*). Císař dlel v těchto měsících ve Vídni. Český Krumlov, kde je Orso Orsini doložen 17. července, leží na cestě mezi Budínem a Norimberkem.

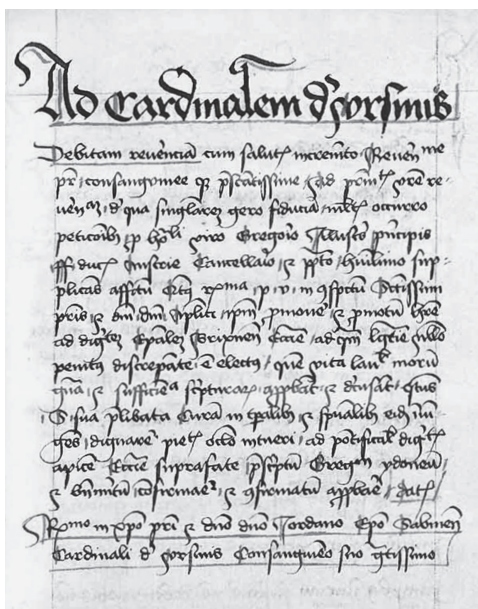
155) Státní oblastní archiv v Třeboni, Cizí rody – z Rožmberka, sign. 247. Týž den vystavil Orso Orsini ještě přinejmenším dvě listiny: povolení bratrům z Rožmberka nechat si sloužit mše u přenosného

berků byla vydána v situaci, kdy se Orsiniové pokoušeli obnovit kontakt ke svým domnělým českým příbuzným a potřebovali jejich pomoc, nikoliv naopak.

Oklikou se vracíme k dopisu Oldřicha z Rožmberka kardinálovi Giordanovi Orsinimu († 1438) – strýci výše zmíněného kardinála Latina¹⁵⁶ – z roku 1437, dochovanému ve formuláři Václava z Rovného, v němž nalezneme hned dvě narážky na pokrevnosti: jednak v oslovení *Reveren[dissi]me p[ate]r consanguinee*, a jednak v adrese (zřejmě pro účely formuláře upravené do třetí osoby): *...Jordano ep[iscop]o Sabinen[si] Cardinali de Vrsinis, consanguineo suo gratissimo* (obr. 9).¹⁵⁷ Jde o jediný známý dokument, který dokládá přímou komunikaci mezi Oldřichem z Rožmberka a jednotlivci z rodu Orsini, a nemáme tedy možnost porovnat oslovení s jiným srovnatelným listem. V mladších interpretacích, které následovaly zejména po odhalení Výpovědi krále Jana coby pozdního falza, představoval Oldřichův list rušivý

moment, který byl vysvětlován, jako by šlo o vědomý podvrh (Truhlář), nebo paušálně bagatelizován. Podle Blaženy Rynešové „takové označení bylo zdvořilostní formulí zhusta užívanou církevními i světskými pány vůči osobám, jim na roveň nebo níže postaveným; při Oldřichově snaze vyrovnati se vnější okázalostí vysokým kruhům není divu, že také tohoto titulu užil“.¹⁵⁸

Nemám tento závěr za oprávněný. Jistě je pravda, že výraz *consanguineus* mohl být užit jako výraz náklonosti, psala-li stavovsky výše postavená osoba osobě na nižší příčce stavovského žebříčku. Lze si však představit, že by Oldřich, nota bene v listu, v němž žádal o protislužbu (doporučoval kardinálu Orsinimu zvoleného brixenského biskupa a habsburského kancléře Georga von Stubai), takovou formulaci bezdůvodně použil při oslovení jednoho z nejvýznamnějších kardinálů tehdejšího křesťanstva?¹⁵⁹

(9) List Oldřicha II. z Rožmberka kardinálu Giordanu Orsinimu z roku 1437. Opis ve formuláři rožmberské kanceláře Václava z Rovného (1469). Praha, Národní knihovna ČR, sign. I E 40, fol. 64^r.

oltáře (tamtéž, sign. 246) a udělení odpustků špitálu sv. Alžběty ve Vyším Brodě (*Urkundenbuch des Cistercienserstiftes B. Mariae V. zu Hohenfurt in Böhmen*, ed. Matthias PANGERL, Wien 1865, s. 342, č. 272).

156) Giordanův bratr Carlo Orsini († po 1445) byl Latinovým otcem.

157) Praha, Národní knihovna ČR, I E 40, fol. 64^r.

158) B. RYNEŠOVÁ, *Kdy vznikla fikce*, s. 371.

159) K politicky i kulturně pozoruhodné postavě kardinála Giordana Orsiniho srov. Erich KÖNIG, *Kardinal Giordano Orsini († 1438). Ein Lebensbild aus der Zeit der großen Konzilien und des Humanismus*, Freiburg im Breisgau 1906; Christopher S. CELENZA, *Orsini, Giordano*, in: *Dizionario Biografico degli Italiani* 79, Roma 2013, s. 657–662.

Z prostředí orsiniovských mýtů, a dokonce ve vztahu k témuž Giordanu Orsinimu ostatně máme (odhlédneme-li od jeho kontaktů k francouzským Jouvencelům) zajímavý doklad, ukazující, že příbuzenská terminologie nebyla používána zcela libovolně, nýbrž že implikovala skutečné příbuzenské vazby. V roce 1420 se Giordano Orsini obracel listem na holštejského vévodu Jindřicha IV. (1397–1427), apeluje na pokrevní spříznění. Anonymní brémský kněz, který roku 1448 sepsal Holštejskou kroniku (*Chronicon Holtzatie*), právě tento list pokládal za nedvojsmyslný doklad, že Schauenburkové skutečně pocházeli *de illo sanguine et domo Vrsinorum*.¹⁶⁰

Neexistuje rozumný důvod domnívat se, že by byl Oldřichův list kardinálovi Orsinimu, byť dochován teprve ve formulářové sbírce z roku 1469, falzem. V kontextu ostatních svědectví pak působí spíše jako scházející mezičlánek mezi Zikmundovým listem Trogirským z roku 1411 a oběma nenápadnými svědectvími, která máme o rozšíření rožmberské legendy ze sklonku padesátých let.

Po tomto přehledu zpráv o příbuzenské fikci může konstatovat jedině: Neexistuje žádný prokazatelný doklad o tom, že by se Oldřich z Rožmberka pokoušel ukotvit povědomí o příbuzenství s rodem Orsini v rodinné paměti pomocí záměrně vytvářených podvrhů. Takovým dokladem není ani Kozlovцова paměť, ani Pinvičkova kronika. Jediným dokladem o existenci mýtu, který prokazatelně pochází od Oldřicha z Rožmberka, je jeho list kardinálu Orsinimu z roku 1437, tedy paradoxně právě dokument, kterému mladší bádání nepřikládalo žádný význam. Je to navíc dokument, v němž Oldřich z Rožmberka nevystupuje – máme-li použít (po mém soudu navýsost problematickou) dichotomii Františka Beneše¹⁶¹ – ani jako „původce“, ani jako „rozšiřovatel“ mýtu. Oldřich z Rožmberka zde vystupuje spíše jako jeho samozřejmý „uživatel“. Z dané komunikační situace přitom vyplývá, že povědomí o příbuzenství Oldřich předpokládal i u adresáta svého listu, což je rovněž aspekt, který je vhodné při úvahách o stáří této příbuzenské legendy zohlednit

Jakými argumenty tedy lze podepřít pevně zakořeněný a podle některých autorů i prokazatelný závěr, že právě Oldřich II. z Rožmberka byl autorem fikce? V dosavadní literatuře nacházím pouze dva argumenty: Jednak časovou souvislost s doposud známými nejstaršími doklady, což je vodítko veskrze nejisté, a jednak existenci Oldřichovy dílny, v níž byla falšována listinná svědectví. Falšování listin a vytváření příbuzenské fikce (která – jak jsem se pokusil naznačit výše – vůbec nemusela být považována za podvrh, tím méně pak muselo jít o výmysl jedince) jsou ovšem dvě velmi různé věci. Pokládám samo začlenění legendy do kontextu Oldřichovy falzátorské činnosti za značně problematické. Tvrzení, že se Oldřich z Rožmberka příbuzenství s rodem Orsiniů „neodvážil“ podepřít listinným svědectvím,¹⁶² je pak

160) *Et visa est hic in patria Holtzacie missiua a nobilissimo et solempni cardinali Vrsinensi, que data millesimo cccc vicesimo, vltimo Hinrico comiti Holtzacie directa, in qua consanguinium eius ipsum commendauit.* [Johann] M[artin] LAPPENBERG (ed.), *Quellensammlung der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für vaterländische Geschichte 1: Chronicon Holtzatie auctore Presbytere Bremensi*, Kiel 1862, s. 25.

161) F. BENEŠ, *Oldřich z Rožmberka*, s. 181.

162) Viz pozn. 119.

spekulací z důkazní nouze. I pokud bychom na okamžik předpokládali, že právě listinné falzum by opravdu bylo bývalo nejlepším prostředkem k zakotvení fikce v paměti, není jeho absence naopak tím nejprůkaznějším dokladem, že Oldřich z Rožmberka žádné podvrhy v tomto směru vytvářet nepotřeboval, protože legenda byla za jeho života uznávána – jím, Orsini, Jouvenely des Ursins a dalšími? Jde samozřejmě pouze o hypotézu, avšak zdá se mi, že je mnohem lépe v souladu s prameny, které máme k dispozici, než interpretace stávající.

IV.

Vraťme se konečně zpět k Zikmundovu listu z roku 1411. List je zajímavý i proto, že naznačuje, že zde – na rozdíl od Kozlovcovy paměti, zmínky v Pinvičkově rukopisu či orsiniovských listin z roku 1469 a 1481 – člen rožmberského rodu vystupuje ve vztahu k rodovému mýtu aktivně. Mohl již Jindřich z Rožmberka uvažovat o příbuzenství s rodem Orsini? Kontext orsiniovských příbuzenských fikcí, doložitelných nejpозději od poloviny 14. století, takovému výkladu není na překážku. Nedostatek pramenných svědectví není argumentem, který by stáří legendy vylučoval. Pokud tato fikce mohla žít po generace, aniž by Rožmberkové vylepšili svůj predikát a asimilovali svůj erb se znakem Orsiniů (jak to učinili Jouvenelové a Blagajové a teprve v polovině 16. století také Vilém z Rožmberka), je vcelku logické, že postrádáme záchytné body, které by existenci legendy mohly dosvědčit nebo vyvrátit.¹⁶³ Rožmberkové nemuseli mít důvod, aby potvrdzovali něco, co považovali za samozřejmé. Svědectví o existenci fikce tak mohla nejpravděpodobněji vzniknout v situacích, kdy se cesty Rožmberků a Orsiniů protnuly, popř. tehdy, došlo-li mezi členy obou rodů k písemné komunikaci. O tom však máme před rokem 1469 pouze jeden doklad, jímž je právě Oldřichův list Giordanu Orsinimu z roku 1437. A v něm narážku na příbuzenství nacházíme.¹⁶⁴

Mohli Rožmberkové již za života Jindřicha III. vědět o rodu Orsini a mohli Orsiniové vědět o Rožmbercích? Bylo by velmi zvláštní, kdyby tomu tak nebylo. Obě rodiny se, každá ve svém prostředí (římsko-kuriálním na straně jedné a českém na straně druhé), nacházely na sociálním výsluní. Pramenná svědectví o Jindřichovi z Rožmberka jsou – na rozdíl od jeho syna a vnuků – bohužel značně chudá, což je také důvodem, proč víme o tomto Rožmberkovi poměrně málo. V podstatě postrádáme jeho korespondenci a jen s obtížemi na základě dochovaných fragmentů domýšlíme význam muže, který dvakrát zastával úřad nejvyššího purkrabí (1396–1397 a 1400–1403) a stál v pozadí obojího zajetí krále Václava IV.¹⁶⁵

163) Za správné pokládám úvahy R. ŠIMŮNKA, *Reprezentace*, který pro 15. století zdůrazňuje nápadně „laxní“ (s. 157) přístup Rožmberků ve vztahu k jejich domnělému římskému původu, „těžko svědčící o cílené propagaci“ (s. 285).

164) Víme také, že Zikmund Lucemburský v roce 1426 Oldřicha z Rožmberka zpravil o protihusitské legaci kardinála Giordana Orsiniho do Říše (aniž by ovšem použil narážku na příbuzenství), Blažena RYNEŠOVÁ (ed.), *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka I: 1418–1437*, Praha 1929, s. 84.

165) J. ŠUSTA, *Jindřich z Rožmberka*. „[P]oměrně málo pramenů ‚rožmberské proveniencie‘ ve vztahu k Jindřichovi“ konstatují i Jaroslav PÁNEK – Robert ŠIMŮNEK – Vratislav VANÍČEK, *Páni z Rožmberka – nástin historie rodu*, in: J. Pánek (red.), *Rožmberkové*, s. 24–89, zde 42.

I tak jsme schopni doložit řadu kontaktů mezi Rožmberky a papežskou kurií v druhé polovině 14. a na počátku 15. století. Virtuálně byli Rožmberkové přítomni v Římě po nadaci českého hospice pro poutníky roku 1378, který se nacházel v dnešní Via dei Banchi Vecchi 131, pouhých několik bloků od pevnostně-palácového komplexu Orsiniů na Monte Giordano.¹⁶⁶ Krátce po založení hospice, pro nějž zakoupil dům Karel IV. roku 1368, zde snad působila Jindřichova teta Anna z Rožmberka († 1375), vdova po Jindřichovi z Lipé.¹⁶⁷

Zajímavou postavou, která mohla uvést rožmberský erb do povědomí římských kuriálních kruhů, byl Jindřichův strýc, probošt kapituly při královské kapli Všech svatých na Pražském hradě a mnohoobročník Petr II. z Rožmberka (1326–1384).¹⁶⁸ Koncem roku 1384 byl společně s třemi duchovními kurfiřty a dvěma biskupy (lutyšským a vratislavským) zahrnut mezi šest „německých“ prelátů, kterým Urban VI. udělil kardinálskou hodnost a kteří tuto poctu vzápětí odmítli; Petr se zřejmě o této nabídce ani nedozvěděl, neboť již 16. listopadu téhož roku zemřel.¹⁶⁹

Jindřich z Rožmberka sám coby jeden z nejvýznamnějších českých velmožů jistě také nebyl v kuriálních kruzích postavou neznámou. Dokládají to nejen privilegia vydaná kurií v jeho prospěch (např. dispens promíjející Jindřichovi III. příbuzenství s jeho nastávající druhou manželkou Alžbětou z Kravař z 4. prosince 1398,¹⁷⁰ právo přístupu do krumlovského kláštera klarisek z 13. prosince 1402¹⁷¹), nýbrž rovněž a především jeho kontakty s představiteli hnutí „pisánských“ kardinálů, které se od roku 1408 pokoušelo vyřešit papežské schisma. Právě ony současně nabízejí zajímavou časovou souvislost se Zikmundovým listem Trogirským. Dne 14. května 1408, třetí den po svém útěku z Lukky do Pisy, se i na Jindřicha z Rožmberka obracelo devět kardinálů, kteří vypověděli poslušnost římskému papeži Řehoři XII. Mezi odesílateli byl i Giordano Orsini,¹⁷² který se stal jednou z klíčových postav pisánského (a později kostnického) koncilu a jednou z předních opor obou pisánským koncilem

166) F. MAREŠ, *Český hospic v Římě*.

167) Víme to z nedatovaného listu Petra II. z Rožmberka († 1384) *ad dominam Ankam in curia Romana, in hospitali Deo famulantem*, v němž pisatel píše o *hospitali per nos inceptum*; vydal ho Augustin NEUMANN, *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*, Olomouc 1926, s. 213n. Rozpor mezi tradovaným datem úmrtí Anny z Rožmberka a rožmberskou nadací nebyl v literatuře dosud vysvětlen, srov. Anna KUBÍKOVÁ, *Petr I. z Rožmberka a jeho synové*, České Budějovice 2011, s. 48, 107.

168) Jaroslav KADLEC, *Petr II. z Rožmberka*, Strahovská knihovna 5–6, 1970–1971, s. 89–98.

169) Conradus EUBEL, *Hierarchia catholica mediū aevi sive summorum pontificum S. R. E. cardinalium ecclesiarum antistitum ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta...*, Monasterii 1913, s. 24, pozn. 8. Časové zařazení jmenování německých kardinálů je v literatuře sporné (jako varianta se uvádí rok 1381).

170) Vydal jej (římský) papež Bonifác IX, *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16)* III: *Fontes Archivi publici Trebonensis*, ed. Božena KOPÍČKOVÁ, Praeae 1977 (dále RBMV III), s. 170, č. 408; s. 171, č. 411.

171) *Urkunden- und Regestenbuch des ehemaligen Klarissen-Klosters in Krummāu*, ed. Johann Matthäus KLIMESCH, Prag 1904, s. 111–113; *Urkundenbuch der Stadt Krummāu in Böhmen I: 1253–1419*, ed. Valentin SCHMIDT – Alois PÍCHA, Prag 1908, s. 146.

172) RBMV III, s. 231, č. 580. Písemnost byla zpečetěna devíti pečetěmi a nese *a tergo* jména devíti kardinálů. Mezi nimi je na pátém místě uveden *J[ordanus] de Vrsinis*, Státní oblastní archiv v Třeboni, Historica Třeboň, i. č. 112, sign. 98.

zvolených papežů.¹⁷³ Hned 9. února 1409, několik týdnů před otevřením koncilu, pisárští kardinálové znovu informovali Rožmberka o svém počínání a vybízeli jej, aby jim byl nápomocen při získání uherského krále Zikmunda (který si od pisárského hnutí zatím udržoval obezřetný odstup a dosud nevyověděl poslušnost římskému papeži) pro jejich projekt řešení schismatu. Rožmberk měl přitom důvěřovat jistému v listu zmíněnému *domino Gasparri*, snad nositeli listu.¹⁷⁴ Znovu tedy vidíme, že Jindřich z Rožmberka byl považován za osobu Zikmundovi blízkou a disponující nástroji k ovlivnění uherského krále. Mohl být Rožmberkovou spojkou na dvoře uherského krále jeho krajan, výše zmíněný Zikmundův diplomat Jan z Ústí?¹⁷⁵ Dne 31. května 1410, šest dní po své korunovaci, oznamoval druhý pisárský papež Jan XXIII. Jindřichovi z Rožmberka své nastolení a doporučoval mu do přízně své vyslance ke králi Václavovi IV., doktory práva Antonia de Montecatino a Jacopa de Viviani.¹⁷⁶

Jak jsem naznačil výše, je třeba předpokládat, že kardinál Giordano Orsini stál za poctou, kterou papež Jan XXIII. ještě v den své papežské korunovace (25. května 1410) učinil mladému Jeanu II. Jovenelovi ve snaze naklonit si jeho otce, významného francouzského politika. Z listu holštejnskému vévodovi z roku 1420 seznáváme, že též kardinál Orsini dovedl apelovat na příbuzenství i v jiných případech.¹⁷⁷ Je možné, že by podobnou techniku uplatnil v letech 1408–1410 i vůči Jindřichovi z Rožmberka?

V žádném ze zmíněných listů (které ovšem bezesporu nedávají plný obraz kontaktů mezi Rožmberkem a kurií) není ani stopy po narážkách na orsiniovské příbuzenství nebo po použití příbuzenské terminologie, nicméně nedochovaly se žádné listy Giordana Orsiniho a hypoteticky by bylo možno předpokládat, že zmínění poslové mohli Rožmberkovi tlumočit pozdravy a další zprávy od kardinála Orsiniho ústně. Mohly právě tyto události podnítit stárnoucího Jindřicha z Rožmberka, aby začal pátrat po dokladech o původu svého rodu a obrátil svůj zrak i k trogirskému světcí?

Je velice zajímavé, že současně s milostí pro Jeana II. Jovenela vydal Jan XXIII. v den své korunovace motu proprio hned čtyři listy pro výše zmíněného Jana z Ústí,

173) E. KÖNIG, *Kardinal Giordano Orsini*, s. 12–28. K pozoruhodné postavě kardinála Giordana Orsiniho, významného kuriálního a konciliárního politika, patrona humanistů, dále Christopher S. CELENZA, *The will of Cardinal Giordano Orsini (ob. 1438)*, *Traditio* 51, 1996, s. 257–286; Tžž, *Orsini, Giordano*; Annelies AMBERGER, *Giordano Orsini's Uomini Famosi in Rom. Helden der Weltgeschichte im Frühhumanismus*, München – Berlin 2003. Uspokojivá biografie neexistuje.

174) List zpečetilo pět jménem neuvedených kardinálů, jejichž pečeti bohužel nejsou dochovány. Státní oblastní archiv v Třeboni, *Historica Třeboň*, i. č. 115, sign. 101; RBMV III, s. 236, č. 593. Zikmund se až do léta roku 1410 přidržel římského papeže, viz E. GOELLER, *König Sigismunds Kirchenpolitik*, s. 29–63; G. BECKMANN, *Der Kampf Kaiser Sigismunds*, s. 2n.

175) Jan z Ústí je krátce nato (12. dubna 1409) skutečně doložen na Zikmundově dvoře v Budíně, *Zsigmondkori oklevéltár 2/2: 1407–1410*, ed. Elemér MÁLYUSZ, Budapest 1958, s. 231, č. 6725.

176) RBMV III, s. 247, č. 619.

177) Viz výše. Podobně se Oddo Colonna, další z „pisárských“ kardinálů, hlásil roku 1417, okamžitě po své volbě, k habsburským vévodům (*qui se favorabilis multum ipsis creditur; quia se ipsorum consanguineum confitetur*), Friedrich FIRNHABER (ed.) *Petrus de Pulka, Abgesandter der Wiener Universität am Concilium zu Constanza*, *Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen* 15, 1856, s. 1–70, zde 61.

probošta v Pětikostelí, budínského faráře a diplomata Zikmunda Lucemburského, a pátý list pro jeho příbuzného, přešpurského kanovníka Blažeje z Ústí. V těchto listech nový papež legalizoval Janovu několikaletou držbu pětikostelského a budínského obročí, z hlediska kanonického práva protiprávní (neboť mezitím skončila platnost příslušného papežského povolení), a znovu Janovi obě obročí udělil ze své moci. Současně mu, jakož i Blažejovi z Ústí, vydal expektance na kanonikáty v několika středoevropských kapitulách.¹⁷⁸ Stejně jako za poctou pro mladého Jouvenela můžeme i za těmito velkorysími akty milosti předpokládat promyšlený politický záměr, totiž snahu motivovat významného Zikmundova rádce k pomoci při získání podpory jeho pána, který tehdy ještě uznával římského papeže Řehoře XII. Poselstvo Pippa Spana, nabízející přechod Zikmunda Lucemburského do obediencie Jana XXIII., totiž do Bologně dorazilo teprve o měsíc později, 21. nebo 22. června 1410.¹⁷⁹ I zde ostatně do hry vstupuje postava Giordana Orsiniho, který byl od září 1409 nominálně administrátorem biskupství v Pětikostelí, a to z moci „pisánského“ papeže, jehož pravomoc zatím nebyla v Uhrách uznávána (teprve 13. srpna 1410, po Orsiniho rezignaci, udělil Jan XXIII. pětikostelské biskupství Johannu von Alben). Z hlediska římské obediencie zůstávalo biskupství v Pětikostelí neobsazené a Jan z Ústí jakožto kapitulní probošt byl nejvýše postaveným prelátem v diecézi, a tedy partnerem/rivalem kardinála Orsiniho.¹⁸⁰ Je možné, že by Jan z Ústí, Zikmundův čelný diplomat v kuriálních otázkách, vstoupil již v této době v přímý kontakt s Orsinim? V každém případě je třeba předpokládat, že Jindřich z Rožmberka, Jan z Ústí a Giordano Orsini, společnými silami pracující na přechodu Zikmunda Lucemburského do obediencie Jana XXIII., o sobě v roce 1411 dobře věděli. Nepřekvapilo by tedy, pokud by Jan z Ústí byl skutečně nositelem listu Trogirským či pokud by býval, před svým odjezdem do Říma, na Zikmundově dvoře zprostředkoval Rožmberkův dotaz ohledně trogirského světce.

Ocitáme se na velmi tenkém ledě spekulací a neměli bychom se dopustit stejného omylu, jaký jsme zaznamenali u staršího bádání, totiž předpokládat, že první doklad o existenci fikce nezbytně svědčí o jejím nedávném vzniku. Ostatně důvody pro sepsání Zikmundova listu Trogirským mohly být i zcela jiné povahy. Nelze např. vyloučit, že Zikmund, jehož panství na pobřeží Jadranu se v této době rychle hroutilo, pokládal na radu svých z Dalmácie pocházejících věrných za vhodné získat trogirské dokumenty do vlastních rukou – zmiňme zde znovu časovou souvislost s třístým výročím smrti Jana Trogirského a hypotézu o připravovaném kanonizačním procesu – a použil Rožmberky pouze jako záminku. Jindřich z Rožmberka nemusel být tím, kdo v roce 1411 uvedl věci do pohybu. Zikmundův list sám o sobě připouští řadu hypotéz a spekulací, avšak nepřináší sám o sobě žádné vysvětlení.

178) *Acta summorum pontificum* I, s. 295–297, 307 (jeden z uvedených listů není dochován). Téhož dne udělil Jan XXIII. ještě několik jednotlivých milostí různým uherským klerikům, *Zsigmondkori oklevéltár* 2/2, s. 361–363.

179) G. BECKMANN, *Der Kampf Kaiser Sigmunds*, s. 108n. E. MÁLYUSZ, *Das Konstanzer Konzil*, s. 84n., soudí, že Jan z Ústí mohl v Bologni osobně předjednat Zikmundův přestup, pro což ovšem postrádáme doklady.

180) E. KÖNIG, *Kardinal Giordano Orsini*, s. 23n.; Tamás FEDELES – László KOSZTA, *Pécs (Fünfkirchen). Das Bistum und die Bischofsstadt im Mittelalter*, Wien 2011, s. 114n.

Pakliže je však autentický (pro což, jak jsem uvedl, existují závažné důvody), dokládá nedvojznačně, že příbuzenská legenda v době jeho sepsání existovala, neboť nelze předpokládat, že by byla vymyšlena v Zikmundově královské kanceláři.

Patrně se nikdy s jistotou nedozvíme, kdy a kde se tato příbuzenská legenda zrodila či kým a za jakých okolností byla vytvořena. Ostatně to ani není ta nejdůležitější otázka. Postačí konstatování, že existuje řada závažných důvodů domnívat se, že povědomí o příbuzenství Rožmberků s rodem Orsini *není* výtvorem Oldřicha II. z Rožmberka, nýbrž že se s ním setkáváme již za jeho otce a že může být i staršího data. Odpovídá to konec konců jak rozšíření orsiniovských mýtů a podobných příbuzenských fikcí v pozdně středověké Evropě, tak významu rožmberského rodu. Brzkým skolem Jindřicha z Rožmberka 28. července 1412, nezletilostí jeho syna Oldřicha, bouřlivými událostmi následujících let a politickým převrácením v Dalmácii v roce 1420 můžeme snadno vysvětlit, proč povědomí o trogirském světci v rožmberském prostředí nezanechalo stopu a proč v rožmberských písemnostech o Janovi Trogirském nenacházíme žádnou zmínku – na rozdíl od povědomí o samotné orsiniovské legendě, jejíž další život můžeme doložit náhodnými zmínkami v pramenech velice různé povahy.

Závěr

Je mlčení pramenů o rožmberské legendě v době před rokem 1458 dokladem její neexistence, nebo naopak její samozřejmosti? S přihlédnutím k výše uvedeným argumentům se kloním k druhé variantě. Ani jedno z obou svědectví vzniklých kolem roku 1460 nedokládá, že by byl Oldřich z Rožmberka – dosud považovaný za původce fikce a často i za přímého iniciátora nejstarších dokladů o její existenci – tuto legendu jakkoliv propagoval, tím méně za pomoci jím vytvořených podvrhů. Obě svědectví spíše dokládají skutečnost, že římsko-italský původ Rožmberků byl kolem roku 1460 znám *mimo* rožmberské prostředí, a že toto umělo – jak dokazuje Kozlovcův zápis – na strunu této rožmberské rodové tradice uhodit, pokud se to zdálo být oportunní.

Dokládá to i nejstarší z dochovaných listinných potvrzení rožmberského mýtu ze strany Orsiniů z roku 1469, zasadíme-li jej do kontextu doložených snah kurie o připoutání Jana z Rožmberka k papežské protipoděbradské politice. Není zřejmě správné připisovat iniciativu při jeho vzniku Rožmberkům. Ostatně i obě mladší listiny z roku 1481 vznikly právě ve chvíli, kdy se orsiniovští preláti znovu ucházeli o rožmberskou pomoc, a nikoliv naopak.

V literatuře doposud převládající předpoklad, že příbuzenská fikce byla záměrně vytvořena (vymyšlena, podvržena...) v rožmberském prostředí, následně ukotvena v rodové paměti i mimo ni pomocí Rožmberky za tím účelem vytvořených dokumentů a nakonec ve vhodné chvíli podstrčena nic netušícím Orsiniům, kteří ji z pouhé vypočítavosti potvrdili, je proto nutno pokládat za diskutabilní. Role Orsiniů jakož i dalších „vnějších“ aktérů (lze uvažovat zejména o rožmberských příbuzných z řad rakousko-německých dynastií) při vzniku povědomí o příbuzenství mohla být daleko zásadnější, než se doposud předpokládalo. Zároveň je při

posuzování orsiniovské legendy zapotřebí opustit představu účelového podvrhu, která vedla badatele a badatelky k nesprávnému předpokladu, že vzápětí po zformulování fikce musela následovat aktivní snaha o její ukotvení v paměti.

Existovalo-li povědomí o orsiniovském původu Rožmberků již v roce 1411, jak dokládá list Zikmunda Lucemburského Trogirským, je to dobrým varováním, že příbuzenské mýty mohou být (i když jistě nemusejí) mnohem starší, než se může na první pohled zdát. Nedokážeme přitom říci, kdo byl tvůrce této fikce. Mohla se zformovat při komunikaci mezi Jindřichem III. z Rožmberka, Zikmundovým dvorem a kardinálem Giordanem Orsinim v době trojpapežství, ale není vyloučeno, že mohla být i starší. Fikce konec konců žádného jednotlivého tvůrce (falzátora) mít nemusela, nýbrž mohla vyrůstat postupně z vědomí heraldické příbuznosti, která byla – jako v řadě jiných případů a v souladu s dobovou heraldickou logikou – pokládána za jeden z opěrných bodů při stanovení pokrevnosti. Potvrzení či vyvrácení takové konstrukce, i kdyby se o něj Rožmberkové či Orsiniové bývali snažili, přesahovalo jejich možnosti.¹⁸¹

Mlčení pramenů, nad kterým se badatelé opakovaně pozastavovali a které považovali za důkaz vzniku legendy nedlouho před jejím prvním autentickým dokladem, tedy může spíše svědčit o samozřejmosti a uvěřitelnosti příbuzenské fikce, která mohla být přítomna v povědomí, aniž by bývalo nutno ji systematicky propagovat či dokládat umně vytvořenými svědectvími. Účelové, avšak v podstatě nenápadné použití příbuzenské terminologie při oslovení kardinála Giordana Orsiniho v roce 1437 je jediným prokazatelným dokladem o Oldřichově vztahu k této legendě, kterou tento Rožmberk snad ani nepovažoval za fikci, jíž je třeba zjednávat uznání, nýbrž spíše za samozřejmý fakt, na nějž je možno se v příhodné chvíli odvolat. Pokládám za pravděpodobné, že Oldřich nevytvářel doklady o příbuzenství nikoliv proto, že by legenda v jeho době ještě neexistovala a byla zformulována teprve na sklonku jeho života (což je názor rozšířený ve straším bádání), nýbrž proto, že takové doklady nepotřeboval. Vědomě a strategicky ostatně doklady o fikci nevytvářeli, pokud známo, ani jeho bezprostřední potomkové (nový přístup k věci souvisí až s poslední rožmberskou generací v 16. století), což samozřejmě neznamená, že by domnělé příbuzenství s rodem Orsini nebylo součástí jejich identity a neposilovalo jejich sebevědomí. Nezbyvá než doufat, že kolegové z řad medievistů přijdou s dalšími zjištěními, které umožní závěry a hypotézy předložené v této studii potvrdit, upřesnit, rozhojnit nebo revidovat.

181) Dobrý příklad, byť až z pozdější doby, podává způsob, jakým došlo k navázání (prvního?) kontaktu mezi „pravými“ Orsini a slavonskými Ursiny z Blagaje ve čtyřicátých letech 16. století a při němž byly v prvé řadě porovnány erby obou rodů, P. MAŘA, *The false Orsini*, s. 169, pozn. 47.

List Zikmunda Lucemburského trogirské městské republiče, 8. září 1411 (Visegrád)

List je otištěn ze sbírky přepisů dokumentů týkajících se Jana Trogirského, které shromáždil Giovanni Lucio (1604–1679) a z nichž čerpal pro své dějepisné práce.¹⁸² Jde o Luciův autograf. Lucio list (s drobnými a nepodstatnými textovými odchylkami) otiskl roku 1657 ve svých historických komentářích ke středověkému životopisu Jana Trogirského (*Ioannes Lucius, Vita B. Ioannis confessoris episcopis [!] Tragvriensis, et eius miracula*, Romae 1657, s. 47). Odtud jej převzali pozdější autoři. Originál není znám. Pro vydání je text Zikmundova listu transliterován z humanistické kurzívy. Interpunkce je doplněna, popř. upravena *secundum sensum*.

*Nobilibus Comiti, Judicibus, et Consilio n[ost]rae Civitatis Tragurien[is]
Fidelibus n[ost]ris grate, et sincere dilectis.*

Sigismundus Dei Gr[ati]a Rom[anorum] Rex semper Aug[ustus], ac Hung[ariae], Dalm[atiae] etc. Rex.

Nobiles Fideles grate, et sincere dilecti. Accepimus quas nuper a D[omi]nis Baronibus de Rosembergh, nostris dilectis, requisiti, a sinceritate fidelitatis v[est]rae publicas memorias Sancti IOANNIS, Episcopi olim vestri, ad nos transmitti postulauimus, ex quibus cum iuxta opinionem eorumdem Dominorum idem Sanctus E[pi]scopus, ex suorum consanguineorum, VRSINA nempe familia ortus, non obscure cognoscatur, ideo rogamus fidelitatis v[est]rae promptitudinem, ut reliquas quoque scripturas, quae de hoc facto apud vos extant, ad nos pro gloria Sancti viri, et splendore eius familiae oportuna occasione dirrigatis, breui iterum illas recepturi.

Datum in Voissegrad in die Natiuitatis S[anc]tae Mariae Virginis Mill[esimo]o Quadrigent[esimo]o Undecimo.

SUMMARY

Die Sage von der vermeintlichen Rosenbergschen Abstammung vom römischen Haus Orsini vor Ulrich II. von Rosenberg (1403–1462)

Die Rosenbergsche Abstammungssage, welche den Ursprung dieses mächtigen böhmischen Hauses in Rom sah und von der Familie Orsini herleitete, wird üblicherweise auf Ulrich II. von Rosenberg, einen wichtigen katholischen Politiker der Hussitenzeit, zurückgeführt. Die bisher präsentierten Argumente sind jedoch ausschließlich indirekter Natur: Für Ulrichs Urheberschaft spreche demnach einerseits, dass die frühesten unstrittigen Nachrichten über die Sage aus dessen letzten Lebensjahren stammen, andererseits der vermutete, aber eher zweifelhafte Zusammenhang mit Ulrichs Urkundenfälschungen. Der vorliegende Aufsatz schlägt vor, dass die Rosenbergsche Abstammungssage um mindestens eine Generation älter ist. Dieser Schluss ergibt sich aus einem – in diesem Kontext bisher nicht berücksichtigten – Schreiben König Sigismunds aus dem Jahr 1411 an die seiner Herrschaft unterstehende Stadtrepublik Traù (Trogir), in dem sich

¹⁸²⁾ Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, sign. R 6608, fol. 50^r.

der römische und ungarische König, der mit Heinrich von Rosenberg in engem Kontakt stand, auf die Verwandtschaft der Rosenberger mit den Orsini bezieht. Aufgrund dieser Verwandtschaft forderte er die Vertreter der Kommune auf, ihm Dokumente über den ersten Bischof von Traù, ebenfalls einen vermeintlichen Orsini, zu übersenden. Sigismunds Schreiben ist nur abschriftlich im Nachlass des dalmatinischen Gelehrten Giovanni Lucio erhalten, der dieses Dokument 1657 zum ersten Mal edierte. Zurückverfolgen lässt es sich bis ins Jahr 1648. Obwohl die Authentizität des Schreibens nicht mit Sicherheit bewiesen werden kann, lässt eine Untersuchung sowohl der inneren Merkmale des Schreibens als auch von Lucios Hintergrund eine nachträgliche Fälschung unwahrscheinlich scheinen.

Die frühesten Hinweise aus dem Umfeld der Herren von Rosenberg auf die Orsini-Abstammungssage schließen eine frühere Entstehung der Legende keineswegs aus. Diese Zeugnisse sind spärlich und schwer zu deuten. Es handelt sich dabei um die Anrede *consanguineus* in einem vereinzelt Brief Ulrichs von Rosenberg an Kardinal Giordano Orsini 1437, um eine kurze Erwähnung der Rosenbergschen Sage in der spätestens 1459 entstandenen Neubearbeitung der Dalimil-Chronik und um einen Hinweis auf die Verwandtschaft in einem 1460 verfassten kurzen Bericht des Rosenbergschen Agenten Kozlovec über Verhandlungen mit den Gesandten des französischen Königs in Wien 1458. Bei näherer Betrachtung erscheinen diese Zeugnisse entgegen der bisher üblichen Lesart nicht als von den Rosenbergern absichtlich geschaffene, auf eine Verankerung der Legende im Gedächtnis abzielende Manipulationen, sondern eher als Belege, dass die Verwandtschaft der Rosenberger mit dem Haus Orsini den Zeitgenossen bekannt war und von diesen selbstverständlich genutzt wurde. Eine solche Lesart bietet sich auch für drei urkundliche Bestätigungen der Verwandtschaft mit den Rosenbergern durch die Kardinäle Latino Orsini (1469) und Carlo Migliorati (1481) sowie den päpstlichen Legaten Orso Orsini (1481) an; alle drei Urkunden scheinen in Situationen entstanden zu sein, in denen die Orsini die Unterstützung der Rosenberger suchten, nicht umgekehrt.

Ebenso wenig widerspricht der Kontext der spätmittelalterlichen Orsini-Legenden in Europa einer früheren Entstehung dieser Sage. Heinrich von Rosenberg († 1412) selbst stand in Kontakt sowohl mit König Sigismund (mit dem er über seine erste Frau verwandt war), als auch mit den pisanischen Kardinälen, unter denen Giordano Orsini († 1438) eine wichtige Rolle spielte. Ist das Schreiben Sigismunds an die Republik Traù vom 8. September 1411 authentisch, bietet sich darüber hinaus ein zeitlicher Konnex mit der quellenmäßig gesicherten Mission des in italienischen Angelegenheiten versierten Diplomaten und Ex-Kanzlers Sigismunds, Johannes von Aussig, nach Rom an, von der eine Instruktion für Johannes vom 6. September 1411 überliefert ist. Man kann vielleicht annehmen, dass Johannes über Fünfkirchen (wo er Dompropst war) und Traù in die ewige Stadt reiste. Johannes von Aussig erscheint daher als möglicher Vermittler zwischen seinem Landsmann Heinrich von Rosenberg, König Sigismund und Kardinal Giordano Orsini, doch kann diese Hypothese aufgrund des vorhandenen Materials nicht verifiziert werden.